

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Temannummer om
Dominikanerordenen
i anledning av 800-årsjubileet

Innholdsfortegnelse

3	Redaktørens hjørne: Naturen Av Henrik Holm	33	Den Hellige Dominikus: Et Lys for Kirken Av Liam Walsh
4	Kontemplasjon og aksjon Av sr. Anne Bente Hadland o.p.	35	Den hellige Katarina av Siena Av Jeanne Wreden
10	Mitt liv med den levende Jesus Kristus Intervju med priorinne sr. Anne-Lise Strøm o.p.	40	Olavsarven i dag Av Bernt T. Oftestad
12	Verbum Dei Av sr. Anne-Lise Strøm o.p.	41	Debatt: - Forts: Per Bang / Henrik Holm - Liturgireformen / Berit Müller
16	Åpning av jubileumsåret ved 800-årsjubiléet Av sr. Hildegard Koch o.p.	43	Alvorlig talt: Enfoldig om mangfold Av Janne Haaland Matlary
18	800 år – Dominikansk liv i dag og i morgen Av sr. Else-Britt Nilsen o.p.	45	Blikk på tiden: En annen virkelighet Av Henrik Holm
24	Den hellige Dominikus Fra Spania til Norden Av sr. Agnes Porret o.p.	47	Jubileumsbønnen

---

Dette nummeret av St. Olav tidsskrift er viet Dominikanerordenen i anledning av 800-årsjubiléet. Artiklene er stort sett foredrag som har blitt holdt ved Lunden kloster gjennom hele jubileumsåret. Temanummeret er også et

uttrykk for markeringen av 150 år ordenssøstre i Norge. I et senere nummer av St. Olav vil foredrag i forbindelse med dette jubiléet komme på trykk.

Utgiver: Oslo Katolske Bispedømme.
Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf: 23 21 95 48
(redaksjonen)/ 23 21 95 00 (ekspedisjon og
adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43.
E-post: tidsskriftet@katolsk.no
Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjon: Ansvarlig redaktør: Henrik Holm.
E-post: henrik.holm@katolsk.no

Redaksjonsmedlemmer: p. Arnfinn Haram o.p.,
May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim og
Øivind Varkøy.

Redaksjonsråd: Håkon H. Bleken, Tove Bull,

p. Arne Fjeld o.p., Sigurd Hareide, Nils Heyerdahl,
Henning Laugerud, sr. Else Britt Nilsen o.p. og
Magdalene Thomassen.

Faste medarbeidere: Janne Haaland Matlary,
Kåre Langvik-Johannessen og Ola Tjørhom.

Abonnement: Årsabonnement kr. 275,- (Norge)/
kr. 300,- (øvrige europeiske land)/kr. 320,-
(andre verdensdeler). Bankgiro: 3000 20 01485.
(IBAN No 8130002001485, BIC Plus No 22)

Redaksjonsslutt: 12. oktober 2007

Design: Molvik grafisk AS, Asgeir Dahlby **Trykk:** Molvik grafisk AS

Naturen

ENHVER UTTRYKKER SEG SELV, NÅR HAN SNAKKER OM NATUREN.”

J. W. GOETHE

Det står strid om naturens tilstand. Er vi snart ved veis ende? Slår naturen snart tilbake i uante dimensjoner? Eller er ikke miljøproblemet så alvorlig som mange vil ha det til? Dette er ikke bare spørsmål om hvordan status quo er, og om hvordan den nærmeste utviklingen blir. Det er også et spørsmål om hvordan vi skal forholde oss. Skal vi slutte å fly? Skal vi berolige vår samvittighet ved å betale miljøskatt? Skal vi melde oss inn i miljøvernorganisasjoner? Må vi legge om hele livsstilen vår? Her finnes det sikkert ikke en riktig løsning. Allikevel er en ting sikkert og visst: Før vi forandrer verden, må vi forandre våre handlinger, og før vi forandrer våre handlinger, må vi kanskje korrigere våre holdninger. Et av de største problemene er muligens våre holdninger til naturen. Vårt mål er å beherske den på best mulig måte, slik at vi kan forandre den etter egen vilje. Men det spørres om det er den riktige holdningen. Selvfølgelig må vi beherske naturen til en viss grad. Det hører med til mennesket som kulturelt vesen. Vi lever ikke bare vilt i skogen, men kan lage en have og bygge vakre hytter. Våre energiforsyninger beror på at vi kan utnytte naturen. Men når denne måten å omgås naturen på er den enerådende, blir det galt. Noe annet som ikke må bli glemt, er den stille betraktningen av dens skjønnhet. Naturen har en skjønnhet som mennesket kan betrakte i beundring og med respekt. Også det at vi i det hele tatt er vesener som kan beundre den, fortjener større oppmerksomhet. Vi kan føle takknemlighet for at vi får oppleve dens storhet og dens glans. Det vitner om at vi er født med evner som overgår det vi kan fatte. I en slik sammenheng er tanken om

at verden er skapt av en god Gud, ikke så fjern. Hvis vi kan gjenvinne og utdype denne tanken om verden som skapt, kan det hjelpe oss til å endre våre holdninger til naturen. Her gjelder det at vi ikke bare betrakter fjell og hav som Guds mektige skaperverk, men også oss selv som skapte vesener. En naturtenkning for vår tid må derfor prøve å holde fast ved begge disse aspektene ved naturen: Den er skapt, og vi er skapt.

Hvis vi stadig mer øver oss i en slik naturbetraktning, vil vi kunne vokse i dyder som takknemlighet og respekt og dermed også leve i bedre samsvar med vår egen natur som mennesker. For det er gjennom dydene vi blir gode. Dyder er holdninger som øves gjennom handlinger. De krever øvelse og tapperhet.

Mange i dag vil helst ikke høre snakk om en menneskelig natur, fordi de mener at mennesket bare konstruerer sitt egen vesen. En slik konstruktivisme bør vi heller glemme, fordi den sperrer for tanken om at den menneskelige natur er det Gud mente med oss da han skapte oss. Slik som våre handlinger i naturen kan endres ved våre holdninger til naturen, kan våre handlinger og holdninger til hverandre forandres ved å betrakte hverandre som skapt. Ingen kan snakke troverdig om naturen hvis de ikke snakker troverdig om seg selv. Og ingen kan snakke troverdig om seg selv hvis de ikke snakker troverdig om naturen. Subjekt og objekt hører sammen. Begge har et godt uttrykk i begrepet "skapelse". Hvis vi tar skapelses-tanken mer på alvor, tror jeg vi lettere kan finne svar på dagens utfordringer: utfordringer som gjelder naturen, og utfordringer som gjelder vår egen natur som skapte mennesker. ■ HH

Kontemplasjon og aksjon

Hvis vi lever i bønn og i bevisstheten om Guds nærvær, da er det ingen motsetning mellom bønn og arbeid, kontemplasjon og aksjon. Når vi åpner oss for Gud, da åpner vi også verden for Gud.

AV SR. ANNE BENTE HADLAND O.P.

Kontemplasjon og aksjon, kontemplasjon og apostolat, forkynnelse, uttrykker selve formelen for dominikansk ordensliv, slik vi liker å tenke det. Contemplari aliis tradere, heter det: Fordyp deg i Gud og gi videre til andre frukten av din fordykning. Vi som på den ene eller andre måten tilhører den hellige Dominikus' store familie, liker også å tenke at vi er alene om dette så typisk dominikanske, så helt nytt og revolusjonerende da det ble formulert på 1200-tallet en gang, tilpasset en ny tids religiøse behov. I klar kontrast til det velkjente benediktinske munkeideal: Ora et labora - be og arbeid - som hadde hatt stor betydning gjennom århundrene. Kristningen av Vesten foregikk i stor grad ved at klostrene, de store benediktinske monasteriene, ryddet nytt land, pløyde og sådde, flyttet grenser vestover, nordover, og slik utvidet området for kristenheten. Som munkene møysommelig hadde bearbeidet jorden, skulle bønner bearbeide hjertene, for slik å bære frukt.

Jo, der er gode grunner for å si at contemplari aliis tradere representerte noe nytt for en ny tid. En tid som ikke først og fremst skulle kristnes, men gjenkristnes, re-evangeliseres om man vil. Dominikanerordenens spede begynnelse fant sted i et område i Syd-Frankrike som var dominert av heretiske sekter. Områder skulle gjenerobres, men også menneskenes hjerter.

Dominikanerordenen oppstod i en tid som ennå var preget av det som kalles en kristen enhetskultur under kirkelig lederskap. Helgenenes historie illustrer dette på en slående måte. Helgenkongene på 1000-tallet taler sitt tydelige språk om en mektig enhet kirke/stat. På 13-1400-tallet er det mystikerne som dominerer, ofte ulærde kvinner, med Dominikanerordenens store mystiker Katarina av Siena som eksempel.

På tidlig 1200-tall er denne alliansen i ferd med å tape terreng; rikdom og makt korrupperer. Det er således ikke tilfeldig at det

Kontemplasjon og aksjon

da, uavhengig av hverandre, vokser frem to tiggerordener under ledelse av to karismatiske, men svært forskjellige ledere: Frans av Assisi og Dominikus Guzman. Frans som med stor dramatisk kastet rikmannsklærne for å leve som Guds fattige, vandre omkring og lovprise Gud i skapningen. Dominikus var ikke på langt nær så oppsiktsvekkende. Han var kannik ved domkapittelet i Osma og var ute i et diplomatisk ærend da han oppdaget menneskenes nød - materiell såvel som åndelig - hvor skal det bli av synderne?, fortviler han, og ble bedt av biskopen i Toulouse om å delta i bekjempelsen av heresiene som sto sterkt i området.

Her kan det være på sin plass å minne om at den teologiske debatt på den tiden var den offentlige debatt, og de teologiske posisjonene hadde sterke sosiale og samfunnsmessige konsekvenser. Det var altså ikke «bare» spørsmål om det evige liv det dreide seg om. Katarenes sterkt dualistiske verdenssyn hadde i høy grad konsekvenser for organiseringen av

samfunnet. Det fortelles at Dominikus og hans biskop Diego møtte pavelige legater - to cisterciensermunker som kom rikt utstyrt og til hest - og at Diego da utbrøt at ville de bekjempe heresiene, måtte de stige ned av hestene og møte menneskene der de befant seg, leve som de lærte, med andre ord.

Andre som var ute i samme ærend som Dominikus, ga opp, men Dominikus ble i området

i mange år. Gradvis vokste det som skulle bli prekebrødrenes orden frem, et liv i felleskap og forkynnelse, som i sær skilte seg fra det klassisk monastiske ved at brødrene ikke hadde stabilitetsløfte, og følgelig ikke var bundet til ett kloster, men tvert imot skulle være frie til å være omvandrende forkynnere og tiggermunker. Ordenen ble godkjent av pave Honorius III i 1216. Da hadde Dominikus allerede grunnlagt et kvinnekloster, det vil si fellesskapet eksisterte allerede, men han fornyet det og hjalp kvinnene

Fordyp deg i Gud og gi videre til andre frukten av din fordypning.

der som alle hadde vært katarer, tilbake til Kirken. Dette var i 1206, klosteret Prouihle eksisterer fremdeles og nonnene på Lunden er en avlegger derfra. Derfor feirer nonnene i Dominikanerordenen 800 årsjubileum nå, 10 år før Ordenen - Ordo Predicatorum (OP) - formelt var et faktum.

Contemplari aliis tradere - jo, det lå nok i tiden. Om Dominikus heter det at han enten talte om Gud eller med Gud. Katarina av Siena taler på sin side om den ytre og den indre cellen; den ytre som man oppholder seg i så man ikke fordriver tiden med unyttige ting, og den indre som man alltid har med seg uansett hvor man er og hvor man alltid kan møte Gud. Og slik kan man også bære Gud ut til menneskene. Dette er typiske uttrykk for den nye type ordensliv som vokser frem; et såkalt vita mixta - åpent og utadrettet, men med et klassisk klosterideal i bunnen.

Typisk dominkansk

Når vi skal beskrive hva som er typisk for dominikansk liv, sier vi gjerne at det hviler på fire pillarer; studier, bønn, forkynnelse, fellesliv. Studier for å lære Gud, sannheten, å kjenne.

Når vi skal beskrive hva som er typisk for dominikansk liv, sier vi gjerne at det hviler på fire pillarer; studier, bønn, forkynnelse, fellesliv

Bønn som åpner for et privilegert møte med Gud i Kirkens bønn i liturgien såvel som i den private, stille bønn. Forkynnelsen, ikke bare i ord og lære, men også i liv, i alle menneskelige ytringer, og

felleslivet; stedet hvor vi får anledning til å øve oss i de kristne dyder, og, fortrinnsvis, vokse i kjærlighet.

Og for å komplettere bildet: Ordenen består av tre grener; brødrene, nonnene, og legmannsgrenen. Alle disse grenene har eksistert fra Ordenens tidlige begynnelse, legmannsgrenen etterhvert komplettert med apostoliske søstre som skiller seg fra nonnene ved at de

ikke har klausur og følgelig har et utadrettet virke på linje med brødrene. I Norge er alle grenene representert: Brødrene i St. Dominikus kloster, nonnene i Lunden kloster, legmannsgrenen, og apostoliske søstre henholdsvis på Katarinahjemmet og i Mariaklosteret, Bodø.

“Hva gjør dere egentlig?”

Ofte når vi blir bedt om å fortelle om vårt liv, kommer spørsmålet: «men hva gjøre dere egentlig?» I sær dette «egentlig» kan iblant oppfattes ganske provoserende, men vi «aktive» kan jo enda begrunne vår eksistens med noe forholdsvis nyttig, søstrene på Lunden derimot... Da Dominikus fikk godkjent sin og vår orden, var det ingen som skjelnet mellom apostolisk og kontemplativ. Ordenen var kontemplativ i sitt vesen og samtidig genuint utadrettet. Enda var verden ett vidunderlig sammenhengende hele som hadde Gud som sitt opphav og mål. Først senere, idet denne syntesen er i ferd med å falle fra hverandre, blir det mer vanlig å dele inn i ulike kategorier. Det faller bl.a. sammen med reformasjonen og motreformasjonens krav om tydelighet som rammet og formaliserte i sær kvinnelig klosterliv på en ugunstig måte. Det var adskillig større variasjon i kvinnelig ordensliv før 1500-tallet enn etterpå. Etter reformasjonen ble for eksempel alt kvinnelig ordensliv pålagt streng klausur, også apostoliske grupperinger. Og ofte skjelner man i dag mellom «aktive» og «kontemplative» ordener, men det er et skille som kun er egnet til å tildekke realitetene, og som ikke bidrar til en avklaring.

Så finnes det da også en viss «dominikansk skepsis» mot inndelinger av ting, de sees gjerne på som moderne påfunn. Timothy Radcliffe, tidligere ordensmagister, gir uttrykk for dette når han kritiserer ideen om ulike spiritualiteter, som liksom presenterer ulike modeller og teknikker for å nærme seg Gud. Det er ikke «vår greie» i det hele tatt, sier han. Og en annen

Kontemplasjon og aksjon

samtidig medbror, Paul Murray, forteller at han som novise en gang spurte en gammel medbror hva hemmeligheten var bak dominikansk kontemplasjon? Den gamle så på ham og svarte: «Ikke si det til jesuittene eller karmelittene, men vi har ingen!» Og bare for å ta med enda et sannhetsvitne, Simon Tugwell, som hevder at noe må ha gått forferdelig galt når bønn så til de grader må forklares og instrueres og defineres. For, skal vi tro en av de riktig gamle brødrene, Peraldus som levde på 1200-tallet, så er bønn i sitt vesen en «enkel greie». Bønn er noe veldig enkelt noe, sier han, for hvis Vår Herre og Mester virkelig mente at apostlene alltid skulle be, så må bønn være veldig enkelt, i hvert fall en viss form for bønn.

Enkel bønn er å snakke med Gud som til en venn; spontant fortelle ham hva som måtte røre seg i oss av gleder og sorger, be om det vi trenger, og takke for det vi mottar. Det er bare ett sted vi ikke behøver være redde for å utlevere oss, og det er i bønningen. Øver vi oss i dette, grunnfestes bønningen i oss. Da bygger vi den indre cellen Katarina snakker om. Mange synes det er vanskelig å be. Tolleren i evangeliet var temmelig sikkert også en av dem som mente at han ikke kunne be. Han sto bare der, naken foran Gud i sin fattigdom og ba «jeg, en synder, miskunn deg over meg», og så var den fattigdommen nettopp forutsetningen for å ta imot Guds gaver. Bønn er basert på fattigdom - ikke en materiell fattigdom - men å vite seg avhengig av andre, avhengig av Gud. Denne bønnens forutsetning er tillit. Den hellige Katarina ba Gud om alt, uten hemninger, og hun fikk det hun ba om. «I meg selv er jeg intet, det er Gud som er», sier hun. Vi skal merke oss at denne store mystikeren som både hadde ekstaser, henrykkelser og visjoner, holder forbønnen frem som det store eksempel på bønn.

Dominikus' bønn var enkel, og den var alltid kirkelig. I hjertet av hans liv var det en dyp kontemplativ kjærlighet til Gud, og en stor

plass til andre. Mottoet - *contemplari aliis tradere* - har vært dominikanernes siden 1200-tallet.

Men «alii» - de andre - er ikke bare passive mottagere av Dominikus' benådede forkynnelse. Nei, det var nettopp de andre, menneskene og deres nød, som åpnet hans medlidenhet, åpnet ham for mennesker som det var hans kall å bringe frem for Gud, men også å kalle til Gud.

Paul Murray taler i sin bok «The New Wine of Dominican Spirituality» om et «apostolisk og et kontemplativt sår». Med det mener han at erfaringen av og følsomheten for andres nød, fører til handling. Andre menneskers behov gir opphav til studier, hjertets refleksjon og forkynnelse i vid forstand. Siden mennesket med sine anstrengelser allikevel ikke kan oppnå noe uten ved Guds hjelp, må forkynneren alltid leve i bønn.

Ordet kontemplasjon slik det brukes i de tidligste dominikanske kildene, har ikke noe esoterisk eller mystisk opphøyet over seg, men har snarere enkle og jordnære konnotasjoner. Ofte menes det ikke mer enn oppmerksomhet i bønn eller studier i bønnens atmosfære. Å være i Guds nærvær, rett og slett. I en av Katarinas visjoner ser hun ikke bare Sønnen komme ut av Gud Faders munn, men også Dominikus som stiger ut av Gud Faders bryst, og hvor Faderen erklærer Dominikus som sin adoptiv sønn. Det er altså ikke den kontemplative som skuer opp mot Gud fra jorden, men den som ser verden med Gud, med Hans blikk, fra Hans ståsted, så å si.

Vi ser at den kontemplative apostel i Dominikanerordenen ikke vender seg bort fra verden, ikke forbanner den, men nedkaller vel-signelse over den, idet vi identifiserer oss med den i erkjennelsen av egen utilstrekkelighet. Enda et Katarina-sitat illustrerer dette: Katarina henvender seg til Gud Fader og ber for synderne. Da ber Vår Herre henne løfte blikket

Dominikus' bønn var enkel, og den var alltid kirkelig.

Hver ekte bønn er Kirkens bønn, ved hver ekte bønn skjer noe i Kirken, og det er Kirken selv som ber i den.

og se på hendene hans, og det hun får se er at Gud holder hele verden i sine hender, og han sier til henne: Min datter, se på dette og vit at ingen kan

tas fra meg... De er mine - alle som én - og jeg elsker dem med en ubeskrivelig kjærlighet. Og til tross for deres ondskap, vil jeg vise barmhjertighet... og jeg vil gi dem det du ber om med så stor en sorg og omsorg.

Evangeliets kvinner og menn

For Katarina var bønn apostolat og apostolat bønn. Skal man snakke om Gud, må man også snakke med Ham. Denne frasen ble det henvist til hele tre ganger under kanoniseringsprosessen for Dominikus. Det ble også sagt om ham at han var vir evangelicus - et evangeliets menneske. For å bringe Guds ord ut i verden, må man leve med Ordet, lære å drikke dypt av evangeliets kilde, for, som igjen Katarina sier, man kan ikke dele med andre det man ikke eier i seg selv.

Vi vet egentlig ikke så mye om hva Dominikus tenkte, han etterlot seg ingenting skriftlig i motsetning til senere brødre og søstre - en Thomas Aquinas for eksempel - middelalderens store intellektuelle - og for den saks skyld en Katarina av Siena som - til tross for at hun ikke hadde noen formell skoleing og verken kunne lese eller skrive - allikevel er den best dokumenterte kvinne fra det 14. århundre. Det vi derimot vet om Dominikus er hva han gjorde. Da hans omvandrende forkynnervirksomhet hadde munnet ut i en ordensgrunnleggelse, måtte han velge en regel. Som kannik levde han etter Augustins regel, i tillegg adopterte man premontratenes regel, en orden som vektla det regulære klosterliv, men hvor dette, i den dominikanske kontekst, skulle stå i den hellige forkynnelses tjeneste. Forkynnelsen er selve det dominikanske livet, og den radikale fattigdom må også sees i dette lys. Det er tale om en apostolisk fattigdom, en «fattigdom» som består i å gi avkall på alt som kommer i veien for trosvitnesbyrden, et vitnesbyrdets askese, om man vil, som tillater oss å gå

gjennom verden og strø Guds såkorn på Herrens åker, og bringe tilbake til ham fruktene av det vi har sådd eller andre har sådd før oss. Det er som vi vet ikke nødvendigvis den som sår som skal høste.

Dispensjonen

Et annet nytt og viktig element i Dominikanerordenens konstitusjoner eller regelverk, var dispensen. I følge denne kan det dispenseres fra observansen (overholdelse av regelen) når den står i veien for studier, forkynnelse eller sjelenes frelse. Det var noe helt nytt og en ekstraordinær endring i retning av å tilpasse en tradisjonell monastisk observans til forkynnervirksomheten som krevde en helt annen fleksibilitet. Klassisk klosterlig i bunnen, men tilpasset nye behov og en ny form for ordensliv. Som Humbertus Romanus (ordensmagister 1254-1263) uttrykker det, overtok Dominikus og de første brødrene alt de fant i kannikenes regel som var enkelt, fornuftig og hensiktsmessig, og tilpasset det forkynnervirksomheten. En både-og-løsning, med andre ord. Som Ordenens devise og oppgave forøvrig: *contemplatio aliis tradere* - kontemplasjon og aksjon.

Dominikanere har sjeldent vært særlig interessert i å fikserer Ordenenes spiritualitet, eller dens «natur» en gang for alle. Det er et dynamisk kall, formet ikke bare av allerede etablerte lover og konstitusjoner, men av historiens krav og tidens behov. Observansen er heller aldri å forstå som statisk eller fiksert, men et liv levd i svar på evangeliets krav og menneskers behov.

Å bli Ham lik

Bønn og apostolat er to sider av samme sak. Bønnen skal gjøre oss vare for menneskers behov, og føre oss ut til menneskene, som igjen tas med tilbake i bønnen. Vi ber før, under og etter at vi er ute i felten, for mennesker vi møter, for det som skal forkynnes, for at det som er blitt forkynt må bære frukt. Dermed oppheves skillet mellom bønn og aktivitet, kontemplasjon og aksjon. Som Dominikus var et

Kontemplasjon og aksjon

intenst bønnens menneske - som enten talte om eller med Gud - så var han også en Kirkens mann. Bønnen og forkynnelsen var ett, stod i hverandres tjeneste, likesom den personlige bønn og Kirkens bønn var ett.

En annen som også opphever skillet mellom kontemplasjon og aksjon er karmelittnonnen Edith Stein som sier at bønningen som livsvei består i å bli Ham lik. Bønnen er først og fremst stedet for overgivelse, å bli delaktig i Hans liv. Bønnen ikke først og fremst mitt liv med Gud, men Guds liv i oss. Hun understreker også at i all bønn er det Kirken selv som ber. I essayet «Kirkens bønn», sier hun: Derfor går det ikke an å sette opp mot hverandre den indre bønn, fri fra alle overleverte former, som «subjektiv» fromhet på den ene siden, og liturgien som Kirkens «objektive» bønn på den andre. Hver ekte bønn er Kirkens bønn, ved hver ekte bønn skjer noe i Kirken, og det er Kirken selv som ber i den. Den ensomme bønn i lønnekammeret er samtidig Kirkens bønn, enhver motsetning mellom dem opphører idet de begge forenes med Kristi bønn. Mystikernes innsikt opphever skillelinjer, og 1900-talls mystikeren er helt i samsvar med 1300-talls mystikeren Katarina av Siena som sier at jo nærmere vi kommer Gud, desto nærmere kommer vi våre medmennesker, ettersom den enkeltes enhet med Gud, nødvendigvis fører til de manges enhet i Ham.

Den mystiske strømning går gjennom alle århundrer av Kirkens liv, og den er ikke en forvillet sidegren, avsondret fra Kirkens øvrige bønneliv - den er Kirkens innerste liv. Den er ikke en gang en sport for profesjonelle - munk og nonne som har slikt å gjøre - nei, den er alle kristnes vei.

Forbildet for all kristen bønn er Jesu egen bønn, og om den vet vi at han både deltok i den offentlige gudstjenesten, og at han trakk seg tilbake i ensom bønn, på et fjell, i ørkenen, fjernt fra menneskene. Jesu bønn er en vedvarende samtale med Faderen. Store hendelser på Jesu vei innledes med bønn. Han tilbragte førti dager og netter i ørkenen forut for sitt offentlige virke, før han valgte ut og utsendte

apostlene var han også tilbaketrukket i bønn, og i Getsemane forberedte han seg på Golgata, «din vilje skje, ikke min». Et intimt gudsforhold, og et intimt bønneliv, er forutsetningen for apostelens virke. Det er i hjertets stillhet, i det skjulte at vårt liv med Gud vokser og utfolder seg. Det er i hjertets innerste at han lar sin røst høre, og det er i stillhet og ensomhet at kristenmennesket går den møysommelige vei som leder til frelsen. Det underliggende premis for livet i Kristi etterfølgelse er at det virkelige livet foregår på dypet, i den enkeltes indre kamp og overgivelse. Guds frelsesverk er ikke fullendt, det foregår i hver enkelt av oss i det skjulte, ukjent for omgivelsene.

Thomas Aquinas sier noe om kontemplasjonens vesen når han understreker at den gir mennesket frihet. En frihet fra de jordiske ting, fra det som forgår, fordi fokus er på de evige realiteter. Kontemplasjon er altså å ha hele sin oppmerksomhet rettet mot Gud. I nådens liv vet vi at alt kommer fra Gud, og vi vet også at Kristus er mye mer enn bare et objekt, en vi skuer og forholder oss til, han er det levende ord i oss. Som Maria som tok imot Guds Ord og lot det slå rot og vokse i seg, ga det kjøtt og blod, slik skal også vi la Ordet få bolig i oss, og inkarnere det i våre liv.

Hvis vi lever i bønn og i bevisstheten om Guds nærvær, da er det ingen motsetning mellom bønn og arbeid, kontemplasjon og aksjon. Når vi åpner oss for Gud, da åpner vi også verden for Gud - Og kanskje er dominikanske valgspråk ikke så enestående og «typisk dominikansk» som vi gjerne vil ha det til. For det som er sant er aldri nytt. Sannheten kan aldri oppfinnes, den kan bare oppdages og fordypes. Derfor vektlegger vi studier, bønn, fellesskap, for at vi skal lære sannheten å kjenne, sannheten om Gud og om oss selv, og lære å se oss selv og andre i Guds eget lys, som er barmhjertig. ■

I nådens liv vet vi at alt kommer fra Gud, og vi vet også at Kristus er mye mer enn bare et objekt, en vi skuer og forholder oss til, han er det levende ord i oss.

Mitt liv med den levende Jesus Kristus

INTERVJU MED PRIORINNE SR. ANNE-LISE STRØM O.P.

Sr. Anne-Lise (f. 17.08.1940) begynte på St. Sunniva skole i 1947 og konverterte 7. desember 1957. Hun trådte inn hos de kontemplative dominikanerinnene i Maria Bebudelseskloster på Lunden i Oslo, fikk sin klosterutdannelse i Frankrike (Lourdes og Clairfontaine) i seks år fra 1.april 1961 av og fikk klosternavnet søster Anne-Elisabeth av Bebudelsen. Den 29. februar 1964 avla hun sine timelige klosterløfter i Frankrike, og 18. april 1968 sine høytidelige løfter på Lunden. Sr. Anne-Lise (hun tok tilbake dåpsnavnet etter at hun kom tilbake til Norge, selv om det betyr det samme) ble valgt til priorinne første gang i 1980 og har utført denne tjenesten for kommuniteten i flere treårsperioder. Hun har også vært klosterets novisemester i mange år, og i seks år president i den franske føderasjonen for Dominikanerinnenenes klostre i Frankrike, som Lunden kloster tilhører. 31.03.2007 ble hun valgt til priorinne igjen.

Hvordan har ditt daglige liv vært med den levende Jesus Kristus? Mange kristne har problemer med å erkjenne Hans nærvær. Hvordan har dette vært for deg?

Siden jeg var liten har Kristus alltid vært levende for meg. Jeg har egentlig konversert med Kristus helt fra jeg var en liten pike. På en eller måte hadde jeg en visshet om at Han var der. Jeg gikk som protestant på St. Sunniva skole, men var meget nysgjerrig på hva katolikkene drev med. Som protestant deltok jeg ikke på deres katekeseundervisning.

En gang jeg var i en katolsk kirke så jeg den røde lampen. Hva i all verden var i dette skapet der fremme? I min nysgjerrighet spurte jeg sakristanen om hva det var i dette skapet. Hun svarte: Der bor Jesus. Et slikt svar gjorde ikke akkurat nysgjerrigheten mindre. En annen konkret hendelse som preget mitt forhold til

Kristus i ung alder, var en film vi så på St. Sunniva om Jesus. Det mørket som bredte seg utover da Judas gikk ut av nattverdsalen, satte dype spor i min sjel. Jeg kunne ikke fatte hvordan det gikk an å svike Jesus. Det å svike Jesus har helt fra den gang vært helt utenkelig for meg.

Denne nysgjerrigheten rundt tabernaklet; hvordan utviklet det seg videre i din oppvekst?

En gang fikk jeg min mor med til en messe i Den katolske kirke. Jeg skjønnte selvfølgelig ingenting av det som ble sagt. Men det var noe med eukaristien som hadde en enorm tiltrekningskraft. De lutherske kirkene syntes jeg var nokså tomme i forhold til de katolske kirkene, som var fylt av Kristi nærvær i eukaristien. Jeg hadde en sterk lengsel etter å bli bedre kjent med Kristus

Intervju

og var viss på at han var tilstede i dette sakramentet. Jeg hadde en følelse av at i denne kirken var sannheten, Kristus selv.

Jeg spurte meg selv: Hvordan kan du som 16-åring vite hva sannheten er? Dette spørsmålet var ikke nok til å bringe meg vekk fra min indre overbevisning om at Kristus på en helt spesiell måte er nærværende i Den katolske kirke.

Allikevel ble jeg konfirmert i en luthersk kirke. Men det bekreftet egentlig bare min visshet om det var Den katolske kirke som var min vei. Da min familie flyttet til Australia, gikk jeg til alters i den anglikanske kirke, men her fikk jeg følelsen av at den ikke var det rette for meg. Først da min familie dro tilbake til Norge, begynte jeg å gå til undervisning i Den katolske kirke. Fra denne tiden av merket jeg mer og mer at jeg hadde et kontemplativt kall.

Hvordan ytret lengselen etter Guds nærvær seg i eukaristien konkret?

Det var et ønske om å komme i stadig dypere kontakt med Ham. Et ord av Theresa av Avila uttrykker det meget godt: "Jeg vil se Gud og gi mitt liv for Kirken." Gjennom mitt novisiat i Frankrike lærte jeg Kristus bedre å kjenne gjennom betraktningen av Guds ord. Jeg drøvtygget hans ord og fordypet meg i alle faser av Jesu liv. Hele tiden ble jeg, også i meget vanskelige tider, drevet av lengselen etter Kristus. Det høres kanskje rart ut, men det er en lengsel som holder den dag i dag. Og det etter 45 år i kloster.

Dåpens sakrament arbeider i oss, selv om vi ikke merker det fysisk eller psykisk. Den forbinder oss allikevel stadig mer med vårt opphav i Gud.

Det er mange mennesker som oppsøker søstrene på Lunden kloster om hjelp og åndelig veiledning. Er det tungt å bære andres byrder?

Mange ganger er det tungt. Men oppgaven vår er å gi deres bekymringer og problemer videre til Gud. Til syvende og sist er det bare Han som kan bære dem. For midt oppe i alle

problemer og vonde ting, finnes det en enorm glede, nemlig Jesus Kristus. Han lever. Uten hans nærvær og hans realpresens hadde livet vært ulevelig.

Når man sammenligner kristendommen med andre religioner, er det Kristus som er den dype forskjellen. Selvfølgelig finnes det mange gode mennesker og mye godt i andre religioner, og Kirken omfatter jo alt godt som finnes der og som ikke står i motsetning til den kristne tradisjon. Men dog så tror jeg at Den katolske kirke har fått med seg kjernen fordi den har personen Jesus Kristus i sentrum. Det er en så fantastisk stor glede. En glede som i mitt liv, bare blir dypere og dypere. At jeg har kunnet få gå til alters nesten hver dag i mitt liv, gjør meg takknemlig. Hvis ikke det virker, er det ikke Kristus det er noe galt med, men meg (red.: Søsteren ler). Kristus og Kirken er sentrum i min tro.

Du er dominikanerinne; er det noe du må minne deg seg selv om?

Nei, det er en helt naturlig del av meg. Om jeg står på stortorvet i sivile klær, er jeg fullt og helt dominikanerinne. De løfter jeg har avlagt i denne ordenen, strukturer personligheten: De er en del av min identitet. Slik er det jo også med ekteskapet. Det løftet man der inngår, former en. Ekteskapet mellom mann og kvinne er jo et sakrament.

En appell til St. Olavs lesere?

Man må aldri gi opp, alltid søke sannheten og alltid være villig til å dø for den levende Kristus. ■

HH

Sr. Anne-Lise Strøm op

Verbum Dei

OM GUDS ORD I KONSTITUSJONENE FOR DOMINIKANERORDENENS KONTEMPLATIVE SØSTRE (LIBER CONSTITUTIONEM MONIALIUM)

Guds ord er levende, det gjør noe med oss innenfra, det virker det det sier. Guds ord bearbeider vår innerste personlighet, sjelens dype grunn, slik at vi blir Kristus lik og kan se Ham som Han er.

AV SR. ANNE-LISE STRØM O.P.

22. november 2005 ble jeg bedt av Det norske Bibelselskap om å holde et innlegg på Akershus Festning i anledning feiringen av 40-årsjubileet for konsildokumentet "Verbum Dei", om Guds ord. Dette dokumentet ble en milepel i det 20/21. århundre, vel det mest strabasiose av alle konsildokumentene. Allerede på den første konsilforsamling, under pave Johannes XXIII, kom dette dokumentet på dagsordenen og det var først etter flere grundige bearbeidelser at det ble godkjent av konsilet i november 1965. I den danske oversettelsen, presentert av Biskop Hans Martensen den 15. Desember 1965, sier han: "Dokumentets egentlige mål er å plassere den Hl. Skrift fullstendig sentralt både i Kirkens forkynnelse og i de enkelte troendes daglige tilværelse." Det dreier seg om en dyptgående fornyelse av katolisismen.

Som følge av konsilet ble også alle klosterordener oppfordret til å fornye sine konstitusjoner/retningslinjer for klosterfolkets målsetning og leveregler. Deriblant også de kontemplative nonnene i Dominikanerordenen. Vårt første utkast, bearbeidet av en kommisjon utnevnt av vår daværende ordensmester Pater Aniceto

Fernandez, lå ferdig til bruk "ad experimentum" i 1971. Denne prøvetiden varte i 15 år. I november 1982 ble en ny kommisjon innkalt til Roma av ordensmesteren Vincent de Couesnongle, en kommisjon med representanter fra flere land (ennå ikke Øst-Asia, Afrika og Øst-Europa) hvorav jeg selv. Vi arbeidet intenst i over en måned, veiledet av gode kirkehistorikere og teologer.

I november 1986 ble disse konstitusjonene godkjent av Religionskongregasjonen under Pave Johannes Paul II. Det ble klart for meg under denne prosessen at disse konstitusjonene skulle være vår livsramme, og at Guds Ord (Verbum Dei) ble det helt sentrale tema som selve kjernen i denne livsrammen. Jeg skal forsøke å si noe om det ut ifra Dominikanerordenens tilblivelse og målsetning.

Begynnelsen

Regelen for den kontemplative gren i dominikanerordenen vokste ut av erfaringer og behov. Vårt første kloster, som ble grunnlagt av St. Dominikus selv i Sør-Frankrike i 1206, var fra begynnelsen av utgangspunktet for det som

Verbum Dei

---

ble kalt "La Sainte Predication de Prouilhe", d.v.s. den hellige forkynnelse som gikk ut ifra klosteret Sainte Marie de Prouilhe. Dette fungerte helt i begynnelsen som et dobbelt-kloster og Brødrenes omvandrende forkynnelse gikk ut derifra. Gjennom 800 år har vi levd som selvstendige klostre (autonome), men samtidig knyttet til våre forkynnerbrødre gjennom den løfteavleggelse som vi avlegger til vårt felles Ordensmagister. Dermed er vi knyttet til den samme forkynnelse, dog med hovedvekten lagt på et liv i bønn, hva monialene angår.

St. Dominikus selv ble kalt en "Vir Evangelicus", d.v.s. en Evangeliets mann. Han var opprinnelig Augustinerkanniker fra Osma i Castillien, (hvor han var subprior under Biskop Diego)- men kirkelige og verdslige omstendigheter brakte ham nordover, og hans kall ble å forkynne Kirkens sanne lære til heretikerne, nærmere bestemt katarene og albigerne (som hadde stor innflytelse på Sør-Frankrike på den tid). Dominikus hadde alltid på seg Matteusevangeliet og Paulus brev til Romerne, han levde et liv i Jesu Kristi etterfølgelse: fattig, kysk og lydig overfor Kirken. Det sies at han talte enten bare med Gud eller om Gud.

Nonnenes kall har alltid vært å søke Gud, be og gjøre bot, granske skriftene, slik at det Ord som går ut av Brødrenes munn ikke skal komme tilbake uten å ha båret frukt. Det er som Profeten Jesaia sier (Jes 55,10): "Likesom regnet og snøen faller ned fra himmelen og ikke vender tilbake dit før det har vannet jorden og gjort den fruktbar, slik er det også med mitt ord, det vender ikke tilbake tomt, men utfører det jeg vil!"

Brødrene skal formidle det Ordet som Søstrene bærer i sine hjerter. Vår forkynnelse er å leve dette Ordet i fellesskap, således blir Ordet inkarnert iblant oss. Konstitusjonene åpner med å si nettopp dette: Ved sin livsform søker så vel brødrene som søstre å nå frem til en fullkommen kjærlighet til Gud og til sin neste. Et talende uttrykk for vårt felles kall er de kunstverk som billedhugger Ragnhild Butenschön har smykket vår kirke med: Ordet blir unnfanget i Marias skjød ved den Hellige

Ånd, Ordet blir forkynt av St. Dominikus og Hans brødre. Dette frelsesmysterium fullbyrdes på Korset.

Søstrene er kalt til å sitte ved Herrens føtter og lytte til hans ord, idet de trekker seg tilbake fra alt som er unødvendig i denne verden. De ber for brødrene som forkynner og for dem som lytter til deres forkynnelse.

Verbum Dei

Helt sentralt i våre Konstitusjoner står kapitelet om Guds Ord, sterkt inspirert av konsildokumentet "Verbum Dei", (Guds Ord) som nevnt ovenfor.

For å belyse dette tar jeg utgangspunkt i konsildokumentets kapitler 2 og 6, og jeg ønsker å sette Guds Ord, lest og meditert, sunget som lovprisning og takksigelse, inn i Kirkens levende tradisjon og da spesielt inn i klosterlivets tradisjon, - monasteriene som i århundreder har vært verksteder for "Opus Dei": Guds verk-, den Hellige Liturgien feiret dag og natt i Eukaristien, tidebønnene og lectio divina, d.v.s granskningen, utdypningen og "drøvtygging" av Guds Ord, videreført i den Hellige forkynnelse slik vi kjenner den i dominikanerordenen.

Denne tradisjon, som opprinnelig stammer fra Apostlene, går videre i Kirken med Den Hellige Ånds bistand: Innsikten i det som er overlevert vokser ved de troendes betraktning og studium, når de grunner på det i sitt hjerte. Verbum Dei snakker om "tilegnelsen" av den åndelige virkelighet. Gjennom århundrene strekker Kirken seg fram mot fylden av den guddommelige sannhet, inntil Guds Ord er blitt oppfylt i den.

Kirkefedrenes utsagn vitner om det livgivende nærvær av denne tradisjon, hvis rikdommer gjennomtrenger den troende og bedende Kirkes liv og praksis. Således fører Gud en uavbrutt samtale med sin elskede Sønn Brud, nemlig Kirken, som er Kristi Legeme og Den hellige Ånd, som fører de troende til den hele Sannhet og lar Kristi Ord få rikelig plass i dem.

Kol. 3,16: "La Kristi Ord få rikelig plass hos dere, så dere med visdom kan lære og

rettlede hverandre, med salmer, hymner og åndelige sanger.”

Skriften er for Kirkens barn en kraft for troen, en næring for sjelen og ren og varig kilde til det åndelige liv. Bønnen skal alltid ledsage skriflesningen for at denne kan bli en samtale mellom Gud og mennesket, som den hellige kirkefader Ambrosius sier: ”Vi taler til ham når vi ber, vi lytter til ham når vi leser, vi lytter til hans guddommelig ord!”

I liturgiens hellige handling får Guds ord nettopp denne dimensjon som samtidig er en forkynnelse og en strukturert fremleggelse av Kirkens lære: Kirken har tilrettelagt Ordet, belyst av kirkefedrene og konsilene på en slik måte at Kirkens offisielle bønn blir en trosbekjennelse i seg selv, uten nye kommentarer. Den som lytter til Kirken og ber med den vil ta inn dette budskapet. Derfor er det klostrenes fremste oppgave å utføre liturgiens hellige handling daglig, ifølge kirkens forskrifter, på en verdig og samvittighetsfull måte. Dette er den eneste forpliktelse Kirken virkelig pålegger oss klosterfolk, så vel som enkeltpersoner som i fellesskap. Overalt i verden og døgnet rundt fremføres den offisielle Kirkens bønn, bønn som er Kristi egen bønn i oss og gjennom oss.

Skrift og tradisjon er begge en formidling av Kirkens lære. Kristus taler til oss og til Faderen gjennom Kirken som er hans legeme. Vi bruker hans egne ord.

Liturgien

Før jeg går videre vil jeg bare presisere hva ordet ”Liturgi” betyr: Opprinnelig betyr ordet liturgi ”allmenntilgjengelig arbeid eller verk, en tjeneste fra eller for folket”. For kristen tradisjon betyr det at Guds folk tar del i Guds verk. Kristus, vår gjeløser og yppersteprest fortsetter ved liturgi vårt gjeløsningsverk i, med og ved sin Kirke. I Det Nye Testamentet betegner det ikke bare gudstjenestefeiring men også forkynnelse av Evangeliet, virksom i kjærlighet, d.v.s. tjeneste for Gud og mennesker.

Når jeg snakker om tradisjon, så dreier det seg om Kristi lære slik Kirken har forstått den og oppfattet den under veiledning av Den Hl. Ånd. Kilden er Skriften og den muntlige over-

levering av hva Apostlene har sett og vitnet om.

I nr. 75 i våre konstitusjoner står følgende: ”I liturgien er frelsesmysteriet nær-værende og virksomt, og aller best i Eukaristien, for der mottar vi Kristus som næring og feirer minnet om hans lidelse. Der blir også vår sjel fylt av nåde og vi får pantet på den kommende herlighet. Søstrene har som særlig oppgave å lovprise Gud. De bønnfaller barmhjertelighetens far for den universelle Kirke, for hele verdens behov og for dens frelse. Derfor er også den høytidelige feiring av liturgien hjertet i vårt liv, og det er i den at enheten i vårt liv på en særlig måte har sin rot”.

Liturgien i seg selv er kilden til Kirkens liv og en deltagelse i Den Hl. Treenighets liv så vel som Inkarnasjonen, Jesu lidelse og død, oppstandelsen og Jesu himmelfart. Ved Den Hl. Ånd blir vi trukket inn i mysteriet og lever det ut i liturgien.

Guds ord - det er Kristus

Nr. 97 i våre konstitusjoner sier: GUDS ORD: DET ER KRISTUS. Det er Ham vi lytter til i Den hellige Skrift, for alt som står der taler om Kristus. Det er Ham vi lytter til i Kirken når den taler til oss om Ham gjennom troens sakramenter, prestens lære og de helliges vitnesbyrd og eksempel, det er Ham vi lytter til når verden og våre brødre bønnfaller oss om kjærlighet. For én er Kristi Ånd som ved sine inngivelser skjærper vår aller innerste lydhørhet og rettleder den. I Joh. 1, 1-4 leser vi: ”Det som var fra begynnelsen, det vi har hørt, det vi har sett med våre øyne, det vi så og våre hender tok på, om det bærer vi bud, om Livets Ord. Og Livet ble åpenbart, vi har sett det og vitner om det og forkynner dere det evige liv, som var hos Faderen og ble åpenbart for oss. Det som vi har sett og hørt forkynner vi også for dere, for at dere skal ha samfunn med oss, vi som har samfunn med Faderen og hans Sønn Jesus Kristus. Og vi skriver dette for at vår glede skal være fullkommen.”

Idet Søstrene følger St. Dominikus eksempel, han som alltid bar med seg rullen med den hellige Skrift, han kunne dem utenat, således burde Søstrene også alltid ha den hellige Skrift for hånden.

Verbum Dei

Søstrene skal granske Skriftene iherdig, slik at de, som den hellige Dominikus, uten vanskeligheter kan gå over fra lesning til bønn, fra bønn til meditasjon og fra meditasjon til kontemplasjon.

I liturgien lytter vi til Guds Ord og vi lovpriser det i takksigelsen. Der lovpriser vi Gud med de samme ord som Han selv har valgt for å åpenbare sin frelsesplan for oss.

Med verdens uro og illusjoner på avstand søker Søstrene å la Guds ord- lik et godt såkorn, vokse og utvikle seg i dem, ved Den hellige Ånds virke. Ved selv å samarbeide i dette fornyes deres indre liv og vi vokser til stadig større likedannelse med Kristus.

For at vår Lectio Divina skal være fruktbringende bør vi forbedre den gjennom et metodisk teologisk studium. Stillheten (som er en fundamental holdning i klosterlivets ordnede livsform), favoriserer veksten av Ordet i det indre liv.

Dagsplanen

I klosteret starter alltid dagen med Ottesangen, Matutin, rettere sagt Ordets gudstjeneste: Tidebønnen begynner med lovprisningssalme, dernest andre salmer fra Salmenes bok, som varierer fra dag til dag etter et bestemt skjema i en syklus på 4 uker, med etterfølgende skriftlesninger og kommentarer fra kirkefedrene i en syklus som går over to år. I tillegg er det utvalg fra dokumentene fra II Vatikan-konsil, samt Helgenbiografier, alt etter hvilken fest vi feirer. Mellom hver lesning er det en pause til ettertanke slik at Ordet kan synke og bli til liv i oss.

Hver tid på dagen blir helliget av tidebønn. Stillhet omgir bønnen slik at Gud kan tale til våre hjerter, forme vår samvittighet og dømmekraft. De øvrige tidebønnene kjenner de fleste av oss: Laudes, Ters, Sekst, Non, Vesper og Kompletorium. Dette er altså hovedstrukturen i våre liv.

Tidebønnene kulminerer i den daglige messe, noe som er helt sentralt i våre liv: I messen forener vi oss med Kristi eget offer, der legger vi frem alle de intensjoner som er blitt oss betrodd og presten, omgitt av menigheten,

løfter det opp som en offergave til Guds ære og alles frelse. For oss som lever av Ordet så er det utenkelig å leve en dag uten dette sentrum for dagen, der alle bønner kulminerer i Kristi eget offer- som vi er forent med. Det er ikke lenger vi som lever, det er Kristus som lever i oss. Vandringsbrødet er vår daglige næring som forener oss med Kristus og hele hans legeme som er Kirken. Det er her vi finner kraft, enhet for vårt mangfoldige fellesskap og omfavelse av alle som slutter seg til oss i bønn og gjerning. Også i dette jubelåret har det vært vesentlig for oss å kunne få feire denne daglige messe som en fest og takksigelse hver dag.

Konklusjon

Jeg vil gjerne dele med dere en personlig erfaring fra min første tid i klosteret i begynnelsen av 60-årene. For en ung norsk pike som hoppet ut i noe helt ukjent, forhåpentligvis drevet av Den Hellige Ånd (man skal aldri begi seg ut i ørkenen med mindre man er kalt til det) så ble det fort klart for meg at jeg frivillig hadde gitt avkall på det meste av det som tidligere hadde fylt mitt liv og at min eneste kilde til næring var liturgien og fordyppningen i Guds ord. Johannesevangeliet kap. 4 ble en viktig vending for meg: "Om du visste hvem jeg er", sa Jesus til den samaritanske kvinnen, "så skulle jeg gi deg å drikke". Og han talte om den Hellige Ånd som springer ut fra vært indre og fører oss til det evige liv. Ord og Sakrament er vår daglige kilde til liv, til bønn og fellesskap som springer ut fra Guds egen kjærlighet.

Vår første Ordensmester etter St. Dominikus (Jordan av Sachsen) skrev i et julebrev adressert til sin åndelige datter Diana av Andalo, grunnlegger av vårt kloster i Bologna: "Jeg sender deg bare dette lille Ord, Ordet som ble kjødt og lagt i en krybbe". Han talte om Livets Ord! Og det er ikke lenger vi som lever, det er Kristus som lever i oss! Guds ord er levende, det gjør noe med oss innenfra, det virker det det sier. Guds ord bearbeider vår innerste personlighet, sjelens dype grunn (som Rhinlandsmystikerne uttrykker det), slik at vi blir Kristus lik og kan se ham som han er. ■

Åpning av jubileumsåret ved 800-årsjubiléet

FOR GRUNNLEGGELSEN AV DET FØRSTE KONTEMPLATIVE
SØSTERFELLESSKAPET I DOMINIKANERORDENEN

PREKEN BLE HOLDT AV SR HILDEGARD KOCH, O.P.
1. SØNDAG I ADVENT 2006 TIL 1. VESPER.

Mine kjære brødre og søstre i den Hellige Dominikus' orden!

Kjære dere alle!

Når ordensgeneralen i forbindelse med 800-årsdagen for grunnleggelsen av de første kontemplative nonnene i Dominikanerordenen oppfordrer brødrene og søstrene i ordenen til i "troskap å gå til den første kjærlighet", så gjelder det hele ordenen. Samtidig er det en særlig oppfordring for monialene til på nytt å spørre seg selv: Hva er utfordringene i nonnenes dominikanske liv i dag? Hvilken hensikt har i dag en livsform hvis kjennetegn er et liv i fellesskap, liturgi, bønn og åndelig

lesning, studier, et liv i klausur, stillhet og ensomhet, og som først og fremst er et liv etter de evangeliske råd?

Vi moderne mennesker tror ofte at det vi gjør er viktigere enn det vi er. Å ha dårlig tid er blitt en folkesykdom, og mange er redde for å gå glipp av noe eller for å komme til kort. Vi går ofte på "høygir", og vi ender ofte med å gå på meningsløshetens "tomgang", fordi vi ikke gir oss tid å innhente vår sjel.

Fjerne fra spørsmål om effektivitet og nytte har monialene viet sitt liv utelukkende til Gud for å være nærværende: ved å love og prise Gud i liturgien, bli HAM mer og mer lik gjennom den daglige omvendelse og det daglige møte

Preken

---

med ORDET i den åndelige lesning, ved i liturgien å be for de mange anliggender og all nød blant menneskene i vår verden, - i kjærlighet forenet i et søsterfelleskap.

Slik som brødrene og søstrene i den Hellige Dominikus' orden bringer ORDET til menneskene gjennom den hellige forkynnelse og gjennom sitt apostolat, bærer nonnene menneskene og deres anliggender frem for Gud i bønn.

Deres liv er ikke isolasjon, flukt fra verden eller egoisme, men en bevisst søkt stillhet og hengivelse, som det inderligste gudsfelleskap. Det er å ha mot til å holde ut meg selv, å legge fra seg dagliglivets kav og mas, og oppmerksomt lyttende og bedende arbeide for verdens frelse.

Selvfølgelig må det kontemplative liv også vise seg i praktisk handling for å være troverdig og virkelighetsnært.

Den daglige trofaste tidebønn for Guds åsyn, den stille bønn, den uselviske tjeneste i fellesskapet, det å kjenne og være med-lidende i vår tids nød, årvåkent lytte til og forstå mennesker som igjen og igjen i tillit banker på klosterets port for å søke råd og trøst, likesom det å daglig begynne på nytt i felleslivet, - taler sitt eget språk.

Ikke minst er det også å være åpen for utviklingen i politiske, samfunnsmessige og kulturelle spørsmål, nettopp ved å betrakte verden med et realistisk blikk - i Guds lys.

En moniale er ikke bare opptatt av seg selv og sin egen frelse, men hun bærer verdens nød i sitt hjerte. Helt enkelt er hun utstyrt med intelligens og en hjertets dannelse og ser seg selv som et menneske underveis.

Mer og mer skal kontemplative

dominikanerinnestrelse være roens og etter-tankens "oaser" i en rastløs tid, der tørstende mennesker tidvis kan slukke sin tørst ved kilden med rent rennende vann, for på denne måten å styrkes i sitt daglige liv. Det er nok en meningsfylt måte for nonnene å utføre ordenens hellige preketjeneste på: "i denne snakkesalige tid da det går inflasjon i ordene, skal vi trekke frem de vesentlige ordene; i ordene berede rom for Ordet, Ordet som kommer fra Gud, Ordet som er Gud" (Pave Benedikt XVI. I en preken 6. okt. 2006)

En munk fra Østkirken formulerte dette i følgende bønn: "Herre Jesus, ditt ord er ingen fortolkning av en forbindelse som eksisterer mellom deg og meg. Ditt ord skaper denne forbindelsen. Det forteller meg ikke om Kristus som faktum, men skaper hos meg en levende kontakt med dette faktum. Ordet er at selve den guddommelige virkeligheten har trengt inn i mitt liv."

I vår sekulariserte tid, da mennesker lider av at mye er meningsløst og at Gud er fjern for dem, bør det også være en vesentlig oppgave for monialene å bevare et troverdig bilde av Kristus blant menneskene.

I denne forstand skal våre klostre være hellige steder der Den Hellige bor, hvor mennesker, i møte med kvinner som har viet sitt liv til Gud, igjen kan fornemme at Gud er her, slik som luften vi puster; at Han er vårt element, "For det er i Ham vi lever, beveger oss og er til." (Apg 17,28)

I lys av dette innbyr vi dere alle til å feire denne store fest med oss i glede og takknemlighet og innbyr hverandre til å være brødre og søstere i vår vidunderlige dominikanske familie. ■

800 år – Dominikansk liv i dag og i morgen

Dominikus var en mann med en drøm, en drøm som ble virkelighet. Og hans drøm er like aktuell i dag som den var i hans egen tid. Men er vi i stand til å drømme, - virkelig drømme - som våre forfedre gjorde i bibelen eller i ordenen?

AV SR. ELSE-BRITT NILSEN O.P.

D. H. Lawrence har engang sagt: "Det er forferdelig å falle i den levende Guds hender, men det er enda verre å falle ut av dem." Dette kan tjene som en påminnelse for oss som gode medlemmer av den dominikanske familie - for kunne det skje oss noe verre enn å bli immune mot Guds stemme og verdens rop om hjelp? Likesom Dominikus fra Osma og Katarina fra Siena er vi forpliktet til innsikt i vår egen tid og å være visjonære. Det dreier seg om å være levende i Gud og for andre.

Det annet Vatikankonsil, særlig i Gaudium et Spes og Perfectae Caritatis oppmuntret alle kristne til å utvide sitt fokus for å finne Guds planer. Vi må være oppmerksomme på "tidens tegn"; et velsignet upresist begrep som kan omfatte den historiske og kulturelle utviklingen, sosiale endringer, vitenskaplige nyvinninger og

en dypere oppmerksomhet for menneskets kosmiske sammenheng. Vi både kan og må legge alvorlig merke til våre personlige og felles erfaringer, hva som fremmer og hindrer livet i Kristus og Guds rikes komme. Evangeliet må være den endelig målestokk for alt kristent liv, vårt åndelige livs evige kilde og hjertet i all teologisk refleksjon og kirkelig praksis. Grunnleggerens karisme, Kirkens og verdens behov, dens medlemmers gaver og tiltak, så vel som konstitusjoner og legitime tradisjoner, og ledernes autoritet må lyttes til og gis akt på.

Men - spør den amerikanske teolog og ordenssøster Sandra Schneiders - hvordan kan en slik blanding av innkommende informasjon bli ordnet slik at ordensfellesskapet istedenfor å bli lammet av usammenhengende data og polarisert av motstridende underliggende

Veien videre

hensikter, kan leve i fred og fungere effektivt. Svaret er naturligvis "man må vite å skjelne". Schneiders sier det generelt ang. klosterlivet, men det er ytterst relevant for vår dominikanske tradisjon. I sin lange historie har den utviklet en visdomstradisjon som er fastlagt i våre grunnleggelsesskrifter, i sunne tradisjoner og sedvaner, i tillegg til verdifull erfaring, som spiller en viktig rolle når det gjelder å skjelne. Vi må fortløpende utvikle denne tradisjonen, for selv den beste menneskelige visdom er ikke guddommelig. Men vi behøver ikke begynne fra begynnelsen hver gang vi må treffe en beslutning.

Vi må på nytt gripe tak i den hellige Dominikus' visjon; han som omtalte seg selv og sin lille gruppe følgesvenner som "Jesu Kristi forkynnelse", og "hellig forkynnelse". Hvis vi skal ha noen egen identitet som orden i dagens verden og dagens Kirke, må denne visjonen bli gjenfødt blant oss, både kollektivt og individuelt. Vincent de Couesnongle har beskrevet Dominikus' ønske om å dra til kumanene som en "sinnstilstand, - hvorfor ikke si en drøm - en makt, en drivende kraft i det som er dypest i oss, som alltid gjør oss utilfredse med hva vi er og hva vi gjør". Han spurte: "Hvis Dominikus' rop - jeg skal til kumanene - var i live i oss, hvis det plaget oss hele tiden, ville ikke våre kommuniteter og vårt liv med Gud for andre mennesker være helt forskjellig fra hva det er nå?"

Et liv med Kristus i en verden uten tro

For tre år siden hadde jeg det privilegium at jeg fikk være med, som gjest, på våre brøders generalkapittel i Krakow. Jeg ble utpekt av ordensmesteren til å delta i en av to kommisjoner om forkynnelse. I fjorten dager drøftet vi alvorlig og åpenhertig hvordan vi kunne føre vårt liv med Kristus til en verden uten tro. Vi var klar over at det var et vågalt og farlig kall å være forkynner. Det fremgår tydelig i enkelte avsnitt av teksten som vokste frem. Hør bare:

"Tør vi tenke oss hvordan dette kunne forandre livet vårt? Tør vi gå ut over vår frykt i en verden full av terroristrusler? Tør vi handle

i en kirke som ofte er fristet til å stenge seg av fra den "dypere og mer omfattende" forståelse, som Johannes XXIII drømte da han sammenkalte konsilet i 1959? En forståelse som skulle få springe frem av diskusjoner og ideer som slo mot hverandre. Tør vi risikere å bli strukket utover tryggheten i det vi vet, å gå ut og hjem til dem vi ikke kjenner, å oppleve å bli forvirret og brakt til taushet?

For denne tausheten er kreativ: Det er våre nonners taushet, det er tausheten hos dem som ikke har stemme, som inviterer oss til en annen verden.

Å tre inn i denne andre verden er å oppdage at vi er en liten del av en verden hvor det frigjørende ord kommer annensteds fra. Det kommer fra dem som er i utkanten av samfunnet. Det kommer fra dem i vår verden som er opptatt av ting som er større enn dem selv, som bryr seg om skapningen og miljøet, om innsatte og pasienter og som ofte setter sine egne liv i fare.

Å tre inn i denne verden er å gi avkall på illusjonen om makt for å bli inntatt av andre. Å gjøre det, er å lære ydmykhet, å være mottagelige for andres visdom og erfaringer, uttrykt i et annet språk, hvor vi forkynnere får mye mer enn vi gir. Det er ved å krysse grenser, ofte engstelige, men med støtte i evangeliets løfter, at vi skaper rom for andre til å dele deres frykt og deres håp, som forbereder oss til å forkynne - som forbereder oss til å gi andre et håpets ord.

Håpet sier oss at Gud vil gjøre sin vilje. Det sies at håpet har to vakre døtre: sinne og mot. Sinne, slik at det som ikke må skje, ikke kan skje; mot, slik at de som må skje, vil skje. Bare med dette håpet vil vi ha noe å si. Det er bare da vi kan utfordre falske absolutter, møte fremtiden uten frykt, og uttrykke den ubehagelige sannhet som både trøster og befri, og som kommer fra vår beskuelse av Kristus korsfestet og oppstått fra de døde."

Vi må på nytt gripe tak i den hellige Dominikus' visjon; han som omtalte seg selv og sin lille gruppe følgesvenner som "Jesu Kristi forkynnelse", og "hellig forkynnelse".

“Hvis vi tror på Kristi død og oppstandelse, bør ikke dette være altfor skremmende. Hvis vi kan se dette i øynene med håp og tro, kan selv en institusjons død være å forkynne Påsken.”

Denne teksten om forkynnelse er både sterk og visjonær; den får oss til å vende blikket på en radikal måte mot andre. Det er en viktig påminnelse i en tid når selv vi, som engasjerte medlemmer av en internasjonal

religiøs familie, kan ha en tendens - som enkeltmennesker - til å bli innadvendte og egoistiske, og som kommuniteter sjåvinistiske og kulturelt nærsynte. Denne teksten understreker en del av vårt teologiske kall, en dimensjon vi skal vende tilbake til.

Hvem er den dominikanske familie i dag?

Men nå et annet spørsmål: Hvem er vi - den dominikanske familie - i dag? Jeg skal ikke her komme med en utlegning om dagens velkjente, men allikevel kanskje ikke helt enkle

Vårt utgangspunkt må ikke være tunge organisasjoner eller konstruksjoner.

begrep “Den dominikanske familie” som i dag også inkluderer Dominican Youth Movement og Dominican Volunteers International, men nøye meg

med å lese på nytt en del statistikk. Det kan kanskje være et mer inspirerende - eller i all fall realistisk grunnlag for fremtidsperspektiver, enn illusjonens flygesand.

Ved begynnelsen av dette nye årtusen omfatter den dominikanske familie sett under ett ca. 110.000 medlemmer - to tredjedeler er legfolk, en fjerdedel apostoliske søstre, 5-6 prosent brødre og 3 prosent nonner. Denne familien er spredt ut over hele verden med et viktig tyngdepunkt i Øst Asia hvor vi finner vel halvparten av alle våre familiemedlemmer; 57.000 - stort sett legfolk.

Søstrene befinner seg i en viktig overgangsfase. På 25 år har antall søstre falt fra ca. 45.000 til 30.000, og noen kongregasjoner er nå døden nær. Men, som Timothy Radcliffe med rette påpeker: “Hvis vi tror på Kristi død og oppstandelse, bør ikke dette være altfor

skremmende. Hvis vi kan se dette i øynene med håp og tro, kan selv en institusjons død være å forkynne Påsken.”

På den annen side blir nye kongregasjoner født både i Afrika og Asia, ikke så mange i antall, men mange nok til å gi denne dominikanske livsformen aktualitet, dynamikk og mening. En av dem, den filippinske kongregasjonen Our Lady of Remedy, overtar jo akkurat nå fakkelen fra engelske Stone i Nord-Norge, for å virkeliggjøre deres visjon av dominikansk liv langt hjemmefra.

Hvordan gjennomlever vi denne overgangsfasen? I dag er søstrenes apostolat ofte av individuell natur - i all fall i vår del av verden, - men det blir utført på vegne av de forskjellige kongregasjonene, og ifølge dominikanske idealer. Det siste innebærer å forkynne i ordets vide, men av og til også strenge forstand (pastoral virksomhet). Og videre en søken etter sannheten ved det man kan kalle et kunnskapsapostolat, der målet er å belyse forskjellige former for kunnskap gjennom troen.

Dette medfører en forskyvning som for tiden er ganske utbredt i det apostoliske klosterliv, dvs. en forskyvning fra karitativt arbeid (som skoler og sykehus) som blir drevet av kongregasjoner som en gruppe, til aktiviteter som utøves individuelt av ordenssøstre. I dette nye perspektivet får spørsmålet om antall en helt annen og ny betydning. Å drive karitativ virksomhet krever betydelig arbeidskraft, mens det, når det gjelder individuelle apostolater faktisk er en fordel å ha et lite antall, siden en liten gruppe kan drives med fleksible strukturer. I samme retning viste det som ble sagt om pastorale aktiviteter at prestemangel ga støtet til kreative løsninger. Her har også en situasjon som ved første øyekast kunne synes å være katastrofal, vist seg å være en kilde til ny rikdom. Mange søstre ikke bare streber etter, men realiserer også delvis det samme dominikanske forkynnerideal som brødrene.

Veien videre

Veien videre

For mitt vedkommende støtter jeg drømmen om en ny kvinnelig gren av ordenen, men som Karl Rahner klokt sa så "må vi handle i retning av nye måter å tenke på, ikke tenke i retning av nye måter å handle på". Vi må lære å bli kjent med hverandre, samarbeide uformelt og skape felles prosjekter over kontinents - og kongregasjonsgrenser. Vårt utgangspunkt må ikke være tunge organisasjoner eller konstruksjoner. Det er ikke særlig oppmuntrende, men ganske dødelig - i all fall for små kongregasjoner med litt rekruttering - å slutte seg til massive territorialblokker ved å slå seg sammen med andre som lider av samme sykdom, nemlig høy alder og manglende rekruttering.

I denne sammenhengen er det rimelig å nevne opprettelsen av DSI - Dominican Sisters International - som ble grunnlagt i 1995 som svar på en oppmuntring til nærmere verdensomspennede samarbeid blant søstrene og med andre medlemmer av Den dominikanske familie. Dette er et viktig konsept med en forbløffende enkel struktur. Den er i godt selskap med de menn og kvinner i bibelen som ikke først satte seg ned for å diskutere Gud og hvordan man burde planlegge de troendes fellesskap. Gud nådde dem ved personlig erfaring. Han overbeviste dem. Det var bare etter at de hadde erfart noe at de satte seg ned for å tenke på og om Gud, og på å gi struktur og utvide betydningen av hva de hadde opplevd.

De siste tiårene har vært vanskelige for våre brødre også. Vincent de Couesnongle erklærte i 1975: "Likesom enhver annen institusjon i vår tid går ordenen gjennom en alvorlig krise, og det ville være tåpelig og usant å ikke se det i øynene." Han oppmuntret brødrene til å tenke over drømmen om fremtiden, for å gjøre ordenen mer levende, bedre i stand til å gjennomføre sin oppgave med å forkynne Herrens navn til hele verden. Det er faktisk et ideal vi fremdeles med fordel kan strebe etter.

Krisen var virkelig alvorlig, men ikke fatal eller dødelig. I dag ser vi vekst og vitalitet, ikke

bare i Lat. Am. Asia og Afrika, men til og med i N. Amerika og Europa. Allikevel skjuler ikke dette den kjensgjerning at kommuniteter er blitt - og fremdeles blir - nedlagt, og provinser omorganisert. For våre nonner i Vesten har det også vært viktige samarbeidsinitiativer for å makte å ta hånd om høy alder og stagnasjon i rekrutteringen.

I dette skyggenes land mellom død og nytt liv, er et spørsmål som ble reist av TR i høy grad relevant: Skal man konsentrere seg om en behagelig alderdom for ens brødre og søstre, og bruke store summer på medisiner og omsorg? Eller er man et vitne til sitt eget håp ved å støtte det som er nytt og friskt og rettet mot morgendagen?"

Kanskje det ene ikke bør utelukke det andre. Vi må både sørge for at våre eldre får en verdig slutt på livet, og hjelpe frem det som er nytt liv. At man ikke skal sløse bort store summer på jålete installasjoner og overdådig komfort i stygg og sjokkerende kontrast til samfunnet rundt oss, er så opplagt at det er unødvendig å nevne.

2/3 legmedlemmer!

Det som slår meg MEST når jeg leser statistikken, er det store antall legmedlemmer i Den dominikanske familie - to tredjedeler av alle. Er vi som er de "regulære" virkelig klar over hva det betyr - eller hva det kan bety? Kanskje ikke, og jeg kan for egen del svare: Ikke i det hele tatt! Antallet slår meg, for det åpner ut mot nye horisonter både bokstavelig og i overført forstand. Hvorfor? Svaret er todelt:

- Jo mer tallrike vi er i denne "familien", desto bedre mulighet burde vi ha til å oppfylle vårt dominikanske oppdrag.

Men antall er ikke nok, våre gjensidige relasjoner er viktige. I sitt apostoliske brev Vita

Skal vi oppfylle vår misjon, vårt oppdrag - "Jesu Kristi forkynnelse", "hellig forkynnelse" - må vi ikke glemme vårt teologiske kall.

consecrata (VC) skriver JP II om “en fellesskapets spiritualitet”, som i følge ham, er et vesentlig trekk ved det religiøse liv. “Kirken overlater til religiøse fellesskap den særskilte oppgave å spre fellesskapets spiritualitet. Først og fremst i sitt indre liv, og dernest i kirkens liv, og til og med utenfor dens grenser, ved å innlede og fortsette en nestekjærlighetens dialog, særlig hvor dagens verden blir revet i stykker av etnisk hat og meningsløs vold” (VC 51).

Disse ord kan også leses som en påminnelse om vår oppgave og forpliktelse til å utdype vårt fellesskap med andre medlemmer og deler av den dominikanske familie på en slik måte at vår identitet - som bror, søster, nonne eller legperson - verken blir skadet eller undervurdert. Det fellesskap vi ønsker har ikke sin basis i en juridisk enhet eller ensartet observans, men gjennom å holde oss til vårt dominikanske kalls karisme, i dyp aktelse for det autentiske i alle former der det dominikanske karisme blir uttrykt, og med et sterkt ønske om at dette fellesskapet vil vokse mer og mer ved kjærlighet, vennskap og samarbeid.

- Det andre statistiske budskapet er legfolkets viktige nærvær i Asia - Øst-Asia. Og la oss stoppe også her. Thomas Fox vil være vår veileder. I sin bok *Pentecost in Asia - A New Way of Being Church*, bekrefter han at den katolske kirke åpent for den moderne verden og dens behov gjennom Det annet Vatikankonsil.

Han sier: “En kirke som er grunnlagt på troen på en inkarnert Gud måtte stille seg til tjeneste for verden. Men hvordan skulle det gjøres, hva slags teologier ville fremtvinge et slikt oppdrag, hvilket pastorale vyer [...] ble overlatt til legfolk å finne ut av? Arbeidet fortsetter [...] Det som er kommet ut fra de fattige eller som svar til de fattige, som i latinamerika, har allerede

revolusjonert måten utallige kristne forstår teologi på, ser for seg kirken og er engasjert i verden. For mange katolikker har latin amerikanske teologer forvandlet selve deres forståelse av kirken og dens oppdrag.

Det er mindre kjent for oss at asiatiske teologer, i samarbeid med sine biskoper og rotfestet i en lignende forpliktelse til å være solidarisk med de fattige, har formet en annen dynamisk pastoral visjon, som kanskje kunne hjelpe til å lede kirken og dens oppgave i det nye århundre (vårt århundre). Den asiatiske visjon stammer fra årtier der asiatiske behov er blitt besvart, men den fortjener den videre kirkes oppmerksomhet. Ved at den erkjenner variasjonene i samfunn, kulturer og religioner, samtidig med at den forstår den grunnleggende urettferdighet som definerer verden i dag, blir den asiatiske visjon ytterst velegnet til dette formålet. Asiatene kaller den dristig for “En ny måte å være kirke på”.

I mange århundrer har man sett på asiatiske katolikker som dem som lever i utkanten av kirken - på “misjonsmarken”. Få i Vesten hadde grunn til å bry oss om disse våre brødre og søstre i troen. Og hvorfor skulle vi nå det? Var ikke Asia både primitivt og bakstreversk? Dette var antagelig tilfelle også i det vi i dag kaller Den dominikanske familie. Men ordenens misjonsanstrengelser i tidligere århundrer var langt fra sterile, og i dag er den dominikanske misjon sikret av mange innfødte - legfolk, søstre, brødre og til og med nonner. Det gir oss en enestående mulighet for nærvær på et kontinent hvor kristendommens fremtid vekkes til live, ikke bare i Asia, men som en global drøm for et nytt århundre

Teologisk kall

Skal vi oppfylle vår misjon, vårt oppdrag - “Jesu Kristi forkynnelse”, “hellig forkynnelse” - må vi ikke glemme vårt teologiske kall. Da jeg inntrådte først i 1970-årene, hadde ordenens første gren rykte på seg for å ha glimrende

teologer. I disse årene har imidlertid viktige institusjon som le Saulchoir forsvunnet, og mange har lett forgjeves etter et mer moderne studieprogram enn den store thomistiske tradisjon. Dominikanske kvinner - nonner og søstre - fikk sjelden de samme muligheter. I dag opplever vi en viss mangel på dette området - som viser seg særlig ved en mangel på kvalifiserte forskere og lærere, selv ved ordenens forskjellige universiteter og vitenskapelige sentra.

Brødrenes generalkapitler har de siste tiårene gang på gang understreket den teologiske dimensjon ved forkynnelsen, og i det siste har de fremmet en ikke mindre viktig forpliktelse for dominikanske kvinner. DSI har vært en viktig pådriver også her, og var for to år siden (2005) med på å utgi boken *Building Bridges - Dominicans Doing Theology Together*.

En av initiativtagerne til prosjektet, Margaret Ormond, skriver i forordet. "Det er meget passende at dominikanere bedriver teologi og snakker om å gjøre det sammen. Guds drøm for dominikanere helt fra begynnelsen av var forbundet med å "bedrive teologi". Og vår nåværende ordensmester, kommenterer på omslaget av boken: en ikon av både Dominikus og Katarina: "Det ser ut som om de taler sammen, men de er også litt vendt mot oss. De inviterer oss til å reise med dem, å dele eventyret med dem. Vi, både forkynnere og teologer, er bare tiggere, tiggere om sannhet, ved å dele de små sannhetene vi oppdager med hverandre, som menn og kvinner som deler brød på reisen, mens vi kommer helt fremt til hjertet av Guds drøm for ordenen og for hver kvinne og mann."

Det teologiske kall som forkynnere angår alle medlemmer av Den dominikanske familie, og det synes spesielt maktpåliggende å oppmuntre legfolk til å studere teologi, siden de er et så viktig nærvær i Asia, på et kontinent hvor ikke bare "en ny måte å være kristen på" ser dagens lys, men også så nær Kina, som

omfatter 1/4 av menneskeheten, og Ordenens største misjonsutfordring.

Vi kan faktisk lett identifisere vår tids kumaner - det kan være det kinesiske folk, eller simpelt hen vår velnærte, men åndelig depriverte naboer. Men plager det oss virkelig, slik det plaget Dominikus? Er dette den drivkraft som ligger dypest i oss? Vi gjenkjenner Couesnongle's spørsmål. Ronald Knox utfyller dem på slutten av hans essay *Enthusiasm*: "Menneskene vil ikke leve uten en visjon; den moralen kan vi godt ta med oss etter å ha betraktet historiene om de visjonære i så mange underlige former. Hvis vi slår oss til ro med det gjennomsnittlige, det nest beste, vil det ikke bli tilgitt oss."

Har vi glemt drømmen?

Dominikus var en mann med en drøm, en drøm som ble virkelighet. Og hans drøm er like aktuell i dag som den var i hans egen tid. Men er vi i stand til å drømme, - virkelig drømme - som våre forfedre gjorde i bibelen eller i ordenen? Har vi glemt Guds språk - spør den Jung inspirerte protestantiske prest John Sanford i sin bok med samme navn? Som gode, postmoderne vestmennesker har de fleste av oss antagelig det, og foretrekker det rasjonelle fremfor det ikke-rasjonelle ubevisste.

Enten vi sover, som våre forfedre og formødre i troen, eller er våkne, som gode moderne rasjonalister, må vi være mottagelige for Guds språk og gjøre hans drømmer til våre egne. Vi må fortsette å drømme, til og med være dristige og modige drømmere; gjøre det på en ny måte. På vår egen måte og med våre egne ord - kanskje heller snakke om og formulere prosjekter - men stadig opplyst av Gud. ■

Dominikus var en mann med en drøm, en drøm som ble virkelighet. Og hans drøm er like aktuell i dag som den var i hans egen tid. Men er vi i stand til å drømme, - virkelig drømme - som våre forfedre gjorde i bibelen eller i ordenen?

Den hellige Dominikus

FRA SPANIA TIL NORDEN

Grunntonen i Dominikus' liv var et sterkt indre kall til å bidra med det han kunne for at alle mennesker skulle bli frelst. Det han kunne, skulle Guds forsyn vise ham etterhvert gjennom begivenheter, den politiske situasjon, Kirkens ledere og de menneskene han møtte. En av dominikanerordenens historikere sier det samme med andre ord: "His life was shaped by the needs of others" - hans liv var formet av andres behov - og jeg tilføyer gjerne "for Guds skyld".

AV SR. AGNES PORRET O.P.

En blanding av barmhjertighet (misericordia) og Kristi etterfølgelse (sequela Christi) kjennetegner Dominikus. Av kjærlighet til Gud, satte han Ordets krav ut i livet, drevet av medlidenhet for sin neste, en medlidelse (compassio) som alltid ble vekket i konkrete situasjoner. Dette skulle etter hvert føre ham til å bruke alle sine krefter for å kjempe for det han mente var menneskenes største behov, nemlig Gud og den sanne tro. Derfor viet han hele sitt liv til å forkynne Evangeliet. Hans virksomhet hadde til hensikt å føre folk til dyp og sann omvendelse.

For Dominikus innebar dette at han selv skulle leve i samsvar med Evangeliet. Med andre ord, det å leve etter Evangeliet var for ham en forutsetning for å forkynne Evangeliet. Det var en forkynnelse ved ord og eksempel (verbo et exemplo), som er forkynnelse på apostlenes vis. Dominikus' forbilde var nemlig apostlene, og særlig Paulus, folkeslagenes

apostel, hvis brev han alltid hadde med seg.

Denne artikkelen er basert blant annet på pater Per Bjørn Halvorsens bok om St. Dominikus, hvor han presenterer ham "som et levende menneske som levde i en levende tid".

Den eldste dominikanerkilden er "En liten bok om forkynnerordenens opphav" (Libellus de principiis ordinis predicatorum), forfattet av Jordan av Sachsen, som var Dominikus' etterfølger som Ordenmagister. Han skrev boken rett før Dominikus ble helligkåret.

Et annet verk, en kortfattet krønike, beretter om hvordan de første dominikanere kom til Norden, og det er interessant at den lenge ble bevart i Københavns gamle universitetsbibliotek.

Ut ifra disse kildene skal vi stort sett fokusere på Dominikus' og Ordenens forhold til Norden, noe som likevel innebærer å følge Dominikus i hele hans livsløp:

Dominikus

- Fra hans fødeby til Markene - sannsynligvis Danmark (ca 1173 - 1203)
- Hans to reiser til Markene (1203 - 1206)
- Hans forkynnelsesvirksomhet i Sør-Frankrike (1206 - 1216). Det var i denne perioden at nonneklosteret i Prouilhe ble opprettet (1206) og at pave Honorius III anerkjente prekebrødreordenen (1216).
- Hans misjonsplaner for de nordiske land og de hindringer som kom i veien, inntil hans død, den 6. august 1221.

Fra hans fødeby til Markene

Dominikus ble født i den lille byen Caleruega (i kongedømmet Castilla) engang mellom 1173 og 1175. Hans første kall til å bli viet til Gud ble klart ganske tidlig først gjennom hans kirkelige utdannelse hos sin onkel, som var erkeprest, og deretter hans teologistudier i Palencia. Men så skjedde det noe avgjørende for Dominikus' fremtid, det som en fransk dominikaner kalte "omvendelsen i Palencia", det første kjente eksempel på hvorledes Gud og menneskene møttes i hans hjerte. Den eldste dominikanerkilden sier: "Mens Dominikus studerte i Palencia, brøt det ut hungersnød i nesten hele Spania. Rørt av de fattiges nød og i sitt indre brennende av medlidenhet, bestemte han seg for å rette seg etter Herrens råd og så langt det stod i hans makt råde bot på de fattige døendes hjelpe-løshet ved én og samme gjerning. Han delte ut til de fattige ved å selge de bøker han eide, og som han hadde svært god bruk for, sammen med alt innbo, og opprettet en stiftelse for fattige."

Han forstod at "han ikke kunne studere på døde skinn mens levende mennesker døde av sult", sier et vitne ved helligkåringprosessen i Bologna. Dominikus' handling ble ikke provosert frem av Herrens Ord alene, som det for eksempel skjedde med den hellige Antonius, men gjennom en sammenheng mellom Guds Ord og den konkrete situasjonen.

I 1196 eller 1197, sluttet han seg til et reformert kannikfelleskap i Osma. Han var da viet til Gud i et liv i stillhet, åndelig lesning og kontemplasjon. Men den gamle dominikanerkilden viser at han ikke hadde glemte sin

opplevelse i Palencia: Han hadde fått en særlig nådegave til å be for syndere, fattige og sorgtyngede, og han bar deres ulykker frem i sin medfølelses indre helligdom [...] Det var nemlig en av hans hyppige og særlige bønner at Gud ville verdige ham sann kjærlighet for å virke til menneskenes frelse. Han så det slik at han først da ville være et sant Kristi lem når han av alle sine krefter kunne vie seg selv til å vinne sjeler, slik Herren Jesus, alles Frelser, ofret seg helt for vår frelse.

Dominikus' forbilde var nemlig apostlene, og særlig Paulus, folkeslagenes apostel, hvis brev han alltid hadde med seg.

Denne sterke bønne, inspirert av den Hellige Ånd, skulle prege hele hans liv.

Men så skjedde det at kongen av Castilla, som ønsket ekteskap mellom sin sønn og en adelig pike fra Markene, ba Diego, biskop av Osma og prior for kannikfelleskapet, om å være sin ombudsmann i denne saken.

Denne tilfeldige omstendigheten kom til å føre til en fullstendig omveltning i Dominikus' liv. Han skulle få sin bønn oppfylt og vie sitt liv til "å vinne sjeler": fra det stille bønneliv i Osma skulle han kalles til aktiv gjerning for sjelenes frelse over store deler av kristenheten og også utenfor. Diego tok nemlig med seg Dominikus, som var blitt subprior, og de la ut på reisen til Danmark senhøstes 1203.

Reisene til Markene

Allerede på den første reise gjennom Sør-Frankrike fikk de sitt første sjokk og det er andre gang Dominikus ble stilt i en situasjon som appellerte til en kjærlighetsgjerning: Han oppdaget at innbyggerne i dette området lenge hadde vært heretikere, nemlig katarer. Deres lære var en dualistisk vranglære. Dominikus "ble grepet av en stor hjertets medynk med de mange villedede sjeler." Han kunne ikke tåle at mennesker hadde kommet bort fra veien som fører til Gud, han måtte gjøre noe. Det var nettopp denne store hjertets medynk som førte ham til å diskutere hele natten med verten i herberget de tok inn på, fordi han var katar. Her ble han konfrontert med en ny form for

fattigdom, nemlig en åndelig nød som førte til en utelukkelse fra Guds og Kirkens felleskap. Møtet med katarerne vekket en indre trang i Dominikus til å forkynne Guds Ord. For ham var det ikke nok at folk trodde på noe: De måtte lære hele sannheten å kjenne.

Det eneste som sies om resten av reisen er at den ble anstrengende og at den ble kronet med hell: Den unge adelsdamen gav sitt samtykke til ekteskapet. De var tilbake i Spania i midten av februar 1204.

Den andre spanske sendeferden fant sted mellom oktober 1205 og april 1206, og den var denne gangen mislykket: Nå skulle de hente piken, men hun var død. Det som er mest interessant for oss er at Diego og Dominikus, under begge disse reisene til Danmark, har hatt rikelig anledning til å stifte bekjentskap med Anders Sunesen, erkebiskop av Lund, og kong Valdemar. De lærte situasjonen i landet å kjenne, særlig Valdemars og Anders' planer om korstog og kristning i Baltikum.

I 1205 var planleggingen av korstoget våren etter i full sving.

Han forstod at "han ikke kunne studere på døde skinn mens levende mennesker døde av sult", sier et vitne ved helligkårsprosessen i Bologna.

Her fikk de sitt neste sjokk: Man kunne se at det i det nordøstlige Europa fantes enorme landområder med ekte hedninger. Hos Dominikus har det sikkert enda en gang vekket kallet til å forkynne

Evangeliet, men utenfor kristenheten denne gangen.

Dominikus og Diego kom godt overens i denne saken, og det er vanskelig å tenke seg noen annen grunn til at biskopen av Osma dro til pave Innocentius i Roma for å be seg løst fra sitt embede, for fritt å kunne vie seg til forkynnelsen av Evangeliet for hedningene: "Han gjorde paven kjent med at han hjertelig ønsket å arbeide, etter evne, på kumanenes omvendelse...."

Hvem var disse kumanene? Det var en folkegruppe av tyrkisk avstamning som hadde

dukket opp på slettene nord for Svartehavet allerede på 1000-tallet. De herjet i Thüringen i 1203 som leiesoldater for kongen av Böhmen, og det på en så grusom måte at det var viden kjent, sikkert også ved det danske hoff.

Her blir Diegos og Dominikus' reiserute interessant, dvs. hvilken vei de dro da de reiste fra Danmark til Roma. Det mest nærliggende ville selvsagt være å dra tilbake samme vei som de allerede hadde tilbakelagt tre ganger, og som de derfor kjente.

Men det fantes en annen vei fra Danmark til Roma, lengre øst (den startet i Lubeck). Dersom Dominikus og Diego fulgte denne veien, tidlig på året 1206, ville de ha kommet i utkanten av Thüringen og kan ha fått høre om hedningenes fremferd fra øyenvitner. I så fall gir det god mening at det var kumanenes navn som lå øverst i deres hukommelse da de kom til Roma.

Forøvrig er det interessant at en annen samtidig kilde ikke nevner kumanene, men bare "hedningene" generelt. Jeg nevner det fordi det tyder på at Diegos og Dominikus' opprinnelige tanke var å slutte seg til danskenes planlagte korstog mot hedningene i Estland og Livland (som mer eller mindre tilsvarer våre dagers Latvia og den sørlige del av Estland) året etter, og deres misjonsvirksomhet i Baltikum; det forklarer også hvorfor Diego og Dominikus plutselig fikk slik hastverk at de dro sporenstreks til Roma.

Når det gjelder denne fasen av Dominikus' liv, er det forskere som mener at kilden må være Dominikus selv. Hvis dette er riktig, da får ordene til den eldste dominikanerkilden om frierferden en helt spesiell meningsdybde: "Gud lempet årsaken til reisen etter sin frelsesplan, slik at grunnen til reisen ble innledningen til et langt mer strålende bryllup mellom Gud og de sjeler som i hele kirken og på mange steder skulle omvendtes fra forskjellige synderes forvilelse til den evige frelses forening, slik de påfølgende begivenheter skulle bevise."

Dette vil da bety at vi har Dominikus' egne

Dominikus

ord for at det var opplevelsene i Danmark som, ved det guddommelige forsyns uransakelige veier, var den direkte foranledning til at prekebrødrenes orden oppstod!

I Sør-Frankrike (1206-1216)

Diego og Dominikus ankom Roma i slutten av februar 1206. Paven nektet å etterkomme biskopens ønske. I lydighet måtte nok våre to reisefeller begi seg på vei tilbake til Spania. I slutten av mars 1206 ankom de Montpellier, der de møtte de pavelige utsendinger som forgyeves hadde kjempet mot katarismen i Albigesium. Diego ble spurt til råds. Han rådet utsendingene til å sende fra seg alt unødvendig utstyr og ta på seg en mer krevende form for forkynnelse: Den eneste måte å kjempe mot vranglæren på, var å bruke katarernes egne metoder, nemlig å gå frem med ydmykhet, virke og undervise etter Jesu forbilde, til fots, uten gull eller sølv, og i alt etterligne apostlenes livsførsel (formam apostolicam). Diego grep selv initiativet og ledet det nye forsøket på å omvende heretikerne. Dominikus var selvfølkelig med og opplevde her det han senere skulle gjøre til sin ordens fremgangsmåte og apostoliske strategi.

Sommeren og høsten 1206 gikk de fra by til by i Sør-Frankrike og forkynte den sanne tro.

Det var i denne perioden at nonneklosteret i Prouilhe ble grunnlagt (i slutten av året 1206) på en helt spesiell måte i forhold til det som var vanlig i Middelalderen. Det var en improvisert løsning på et akutt problem: det dreide seg i første rekke om å forsørge fattige adelspiker som de katolske misjonærene hadde lyktes i å fravriste katarerne. Med andre ord hjalp Dominikus disse kvinnene ved å finne et hus for dem og noe å leve av. Og dette huset ble snart til et kloster og kvinnene til nonner. Å tilskrive Dominikus noen slags plan ved opprettelsen av klosteret i Prouilhe er derfor ikke riktig. Han improviserte i forhold til de konkrete begivenheter som dukket opp, hele tiden drevet av den misericordia som vi talte om i forbindelse med omvendelsen i Palencia og

møtet med katarverten i Toulouse. Men likevel ble Prouilhe i ettertid kalt for dominikanerordenens første grunnleggelse og det kan vi si nå, idet vi feirer 800 årsjubileum. Prouilhe er den første frukten av Dominikus' forkynnelse. Klosteret i Prouilhe ble til og med en del av forkynnelsen, kalt for "la sainte prédication de Prouilhe" (den hellige forkynnelsen i Prouilhe); det er pave Innocentius III som brukte uttrykket for å beskrive forkynnelsen mot katarerne, og det ble benyttet i offisielle dokumenter for å omtale klosteret i Prouilhe, allerede i 1207.

Fra 1206 til 1215 var Prouilhe Dominikus' "misjonsstasjon", en slags hjemmebase for hans prekenvirksomhet: der kunne han få mat og hvile, der hadde han sine søstre og noen mannlige medarbeidere som i perioden 1212 til 1214 ble knyttet til ham på en uformell (dvs. ikke juridisk) måte. I begynnelsen var Prouilhe et dobbeltkloster.

I 1209 begynte Albigenserkorstoget som kjempet mot vranglæren med våpenmakt. Dominikus derimot holdt fast ved sin misjonsvirksomhet i fattigdom, askese og bønn. Han fikk mandat til det av Fulco, erkebiskopen av Toulouse, etter Diegos død (i desember 1207) og etter at den pavelige forkynnelseskampanje hadde gått i oppløsning.

I begynnelsen av året 1215 ble forkynnelsen flyttet fra Prouilhe til Toulouse. Ut av den lille, uformelle gruppen medarbeidere som Dominikus hadde rundt seg, var det noe mer strukturert som begynte å ta form.

På høstparten 1215 begav Dominikus seg på vei til Roma sammen med biskop Fulco for å få bekreftet en ny form for ordensliv, nemlig en orden hvor medlemmene vandret rundt på apostlenes vis og hadde mandat til å preke i bispedømmet Toulouse.

Deres horisont var da begrenset, men den ble kraftig utvidet mens de befant seg i Roma

Møtet med katarerne vekket en indre trang i Dominikus til å forkynne Guds Ord. For ham var det ikke nok at folk trodde på noe: De måtte lære hele sannheten å kjenne.

under det 4. Laterankonsil. Det er rimelig å anta at Dominikus gjenopptok kontakten med erkebiskop Anders av Lund som han hadde møtt 10 år tidligere. Situasjonen i Baltikum, og den danske ekspansjonen der, var han derfor vel kjent med. Albert av Riga satte til og med Livland på konsilets dagsorden. Dessuten foreskrev Laterankonsilet biskopene å innsette menn som kunne hjelpe dem i forkynnelsen, og dette virker skreddersydd for det som senere skulle bli ordenens hovedoppgave. Man kan forestille seg at Dominikus, i denne sammenheng, kan ha tenkt på en forkynnerorden med universalkirkelig mandat.

Det fortelles nemlig at Dominikus, i et nattlig syn i Peterskirken i 1215, så Peter og Paulus. I høyre hånd hadde Peter himmelens nøkler og i venstre en stav han rakte Dominikus. Paulus holdt i venstre hånd sverdet han var blitt henrettet med, og i høyre evangelieboken som han rakte ham, og de sa begge: "Gå og forkynn, for du er utvalgt til dette av Herren". Da Dominikus sa at han hadde så få ledsagere, så han plutselig brødrene gå to og to ut i all verden og forkynne Herrens navn.

I hvert fall måtte Dominikus og hans brødre velge en allerede godkjent regel, siden det 4. Laterankonsil forbød nye former for klosterliv. De valgte Augustins regel, og Dominikus la igjen ut på reisen til Roma i oktober 1216. Pave Honorius III anerkjente kommuniteten i Toulouse 22. desember 1216.

Dominikus' misjonsplaner

Dominikus tilbrakte hele vinteren 1216-1217 i Roma for å styrke ordenens virksomhet. Samtidig har vi flere bevis på at han gikk med tanker om selv å dra ut som misjonær.

Ved kanoniseringsprosessen i Bologna dukket det opp et viktig vitnesbyrd om dette. Det er den unge Vilhelm fra Monteferrato som fortalte at han på denne tiden (1217) flere ganger hadde truffet Dominikus, som hadde gjort et sterkt inntrykk på ham. Og han la til: "samme året dro vitnet til Paris for å studere teologi, fordi han først var blitt enig med

Dominikus om at når han hadde studert teologi i to år og den andre hadde organisert sine brødre, skulle de begge dra sammen for å omvende de hedninger som bor i Preussen og de andre landene i Norden".

Vilhelm sier ikke noe om at det var tale om å tre inn i ordenen. I Paris fantes det da heller ikke noen brødre på dette tidspunktet. Det virker med andre ord som om Dominikus slett ikke var sikker på at brødrene i Toulouse ville bli noe annet enn en forkynnergruppe med virksomhet utelukkende knyttet til bispedømmet Toulouse. Etter at forholdene der var brakt i orden, hadde han altså til hensikt å dra som misjonær, sammen med en ung mann som ikke tilhørte ordenen, for å forkynne Evangeliet for hedningene i Nord-Europa, slik han og Diego hadde ønsket for mange år siden, et ønske som nettopp kan ha blitt vekket til live igjen ved møtet med Anders Sunesen og Albert av Riga ved Laterankonsilet. Dominikus tror altså på vårparten 1217 at han skal ha klart å organisere ordenen i løpet av to år, og at han etter det bare kan forsvinne i det høye nord, sannsynligvis til den visse martyrdød, siden det var det han så ofte hadde ytret ønske om.

For det andre er det ikke alene eller sammen med noen av sine brødre han skal dra, nei, han vil ha med seg en ung mann han knapt kjenner. Pater Per Bjørn kommenterer: "Iver for Evangeliet eller sydlandsk galskap - her er det bare å velge! Bildet av Dominikus som den målbevisste og gravalvorlige ordensgrunnlegger som til enhver tid vet hva han gjør og hvorfor, får i alle fall en alvorlig knekk. Det blir ikke mindre tiltrekkende av den grunn."

Det hører med til historien at det ikke ble noe av den planlagte misjonsreisen.

Dominikus vendte tilbake til Toulouse i mars 1217. Med seg hadde han de pavelige buller som sikret brødrenes virksomhet i bispedømmet Toulouse. Samtidig må han ha sett klart for seg at fremtiden for ordenen i Toulouse og omegn, til tross for pavelig støtte, slett ikke var særlig lovende, den politiske situasjonen tatt i betraktning. I august 1217

Dominikus

spredte han derfor brødrene: Noen ble sendt til Paris, noen til Spania og en gruppe forble i Toulouse.

På slutten av året 1217 dro Dominikus på nytt til Roma for å få paven godkjennelse av det han hadde gjort. Utsendelsen av brødrene var nemlig hans eget initiativ. I februar 1218 utstedte det pavelige kanselli en bulle, *Si personas religiosas, som anbefaller "brødrene av forkynnernes orden" (fratres ordinis Predicatorum)* overfor alle kirkens erkebiskoper og biskoper og alle kirkens abbeder, priorer og prelater. Dette er første gangen det som skulle bli ordenens offisielle navn, forekommer. Og enda viktigere: Nå åpner paven dørene på vidt gap for at dens virksomhet kan utvides til hele verden!

Mens han var i Roma, sendte Dominikus de første brødre til Bologna.

Etter et opphold i Spania (hvor han grunnla flere klostre) dro han på nytt til Paris (etter Påske 1219). Der fant han Vilhelm fra Monteferrato som hadde fullført sine to års teologistudier i Paris. Dominikus tok imot Vilhelms løfter og de dro sammen til Italia. De to årene de hadde vært enige om, var nesten omme, ordenen var snart organisert og de to håpet å virkeliggjøre sine planer om å dra nordover som misjonærer. Sannsynligvis kom de frem til Bologna i slutten av august 1219, hvor to skandinaviske brødre, Simon fra Sverige og Nikolas fra Lund nettopp hadde avlagt løfter.

Ut fra vitneprovne virker det som om Dominikus under oppholdet i Bologna den høsten ofte snakket om hedningemisjon. Han sa ofte: "Etter at vi har organisert og instruert vår orden, skal vi dra til kumanene og forkynne for dem troen på Kristus og vinne dem for Herren" (ACB nr. 43).

Men igjen grep en pave forstyrrende inn i Dominikus' planer og gav ham i oppdrag å reformere livet til de omlag åtti nonnene som bodde i Roma. I slutten av februar sendte Dominikus ut innkalling til representanter fra alle klostre til ordenens første generalkapitel i

Bologna. I 1220 er det altså ingenting som tyder på at Dominikus fremdeles var opptatt av misjonsprosjekter; han var heller opptatt av ordenens konstituering og tilrettelegging av dens fundamentale strukturer.

Sommeren og høsten 1220 ser Dominikus ut til å ha oppholdt seg mye i Bologna. I januar 1221 dro han til Roma for å fullføre den oppgaven han hadde blitt pålagt av paven, nemlig forflytningen av nonnene fra Sta Maria in Tempulo til St. Sixtus. Nonneklosteret i St. Sixtus ble innviet den 28. februar 1221: det ble det 3. (eller den 4.) nonnekloster i vår Orden. Noen dager før hadde brødrene flyttet fra St Sixtus til Sta Sabina, på Aventinerhøyden, som ble foræret dem av pave Honorius. Det er fortsatt Ordenens generalhus.

På dette tidspunktet hadde Dominikus anlagt misjonærskjegg, et tegn på at han igjen hadde sine misjonsplaner i tankene. Det neste indisium er enda viktigere: 29. mars 1221 fikk Dominikus utstedt en bulle som anbefalte ham personlig - "den elskede sønn frater Dominikus, prior for prekebrødrenes orden" - til alle kirkens erkebiskoper, biskoper og prelater.

Det minste vi kan slutte av dette dokumentet, er at Dominikus personlig, som overhode for ordenen, hadde tenkt å dra et sted for å forkynne, et sted hvor han ikke nødvendigvis var kjent, ellers ville et slikt introduksjonsskriv ikke være nødvendig. Denne bullen ble utstedt fire dager etter at Honorius hadde lansert det mest ambisiøse misjonsprosjektet i sitt pontifikat. Den 25. mars hadde han nemlig sendt ut en appell til en lang rekke biskoper om å sende ham to munkere som var villige til å arbeide for de vantros omvendelse. Dette kan ikke være noen tilfeldighet, heller ikke at vi på toppen av listen over erkebiskoper som bullen ble sendt til, finner erkebiskopene av Lund, Nidaros og Uppsala. Situasjonen i Norden var med andre ord spesielt viktig. Og det er ikke alt: Den 6. mai fikk Dominikus seg utstedt en bulle, stilet til kong Valdemar av Danmark, som frater Salomon fra Århus skulle ha med seg nordover.

Hvordan så ordenen kom til Norden, skal vi se nå på grunnlag av den skandinaviske krøniken.

“Prekebrødrenes ordenshistorie i Danmark”

Vi leser i denne krøniken at to klerker, frater Simon fra Sverige og frater Nikolaus fra Lund i Danmark, ble opptatt i ordenen i Bologna 15. august 1219. I begynnelsen av mai 1220 kom prosten ved St. Peters kirke i Sigtuna, til den romerske kurie. Der møtte han Dominikus og bad ham sende brødre til Sverige. Generalkapitlet, som ble feiret i Bologna i slutten av mai 1220, ga sitt samtykke og sendte frater Simon og frater Nikolaus til Sigtuna sammen med prosten.

Da de kom til Sigtuna sommeren 1220, var det ingenting som sto i veien for at de kunne begynne å bygge et kloster der, ellers ville vel neppe prosten ha vært så ivrig etter å få dem med seg.

Likevel mislyktes dominikanernes prosjekt i Sigtuna, og vi vet ikke helt hvorfor. Den skandinaviske krøniken sier at erkebiskopen av Uppsala “la hindringer i veien”, og det var sannsynligvis på grunn av de politiske og kirkelige omstendigheter. To dynastier kjempet for tronen: Eriksætten og Sverkerætten. Den første stod nær pavedømmet og forsvarte den gregorianske reformen og den siste var imot den og mer opptatt av Kirkens selvstendighet i forhold til Kurien i Roma. Erkebiskopen av Uppsala, tilhørte sannsynligvis sistnevnte gruppe og var derfor ikke velvillig stemt overfor brødrene: de kunne lett oppfattes som utsendinger fra pavestolens nærmeste krets. I denne situasjonen ga herr Knut Långe av Eriksætten brødrene et innpass i Sko (som ligger noen kilometer fra Sigtuna).

I påsken 1219 trådte frater Salomon, fra Århus på Jylland, inn i ordenen i Verona. Han dro først til Ungarn sammen med frater Paulus som var prior i et kloster i dette riket. Dette tyder på at nyhetene fra Sigtuna ikke kan ha vært særlig oppmuntrende hva ordenens

fremtid i Skandinavia angikk.

Da Salomon og Paulus kom til Friesach i Teutonia rundt sommeren 1220, fant de brødrene i klosteret der uten prest. Prior Paulus lot dem få frater Salomon til prior og prest. Selv dro han videre til Ungarn.

Salomon har tydeligvis blitt værende i Friesach inntil generalkapitlet året etter, og det var i egenskap av prior av Friesach at han var til stede på det siste generalkapitel som den hellige Dominikus feiret i mai 1221. Dominikus, med kapitlets samtykke, sendte ham til Valdemar, Danmarks konge, og til Anders, erkebiskop av Lund, med brev fra paven og seg selv. Pavens brev til kong Valdemar er blitt bevart og er bemerkelsesverdig, blant annet fordi det er det første som nevner som dominikanernes fremste oppgave å “forkynne vår Herres Jesu Kristi navn for hedningene”.

Salomon og ordenen kom derfor til Skandinavia med et klart oppdrag om hedningemisjon. Det må først og fremst være Østersjømisjonen pave Honorius hadde i tankene - dvs. Finland og Estland, Livland og Preussen. Tidspunktet er meget gunstig i og med at kong Valdemar hadde fått det man trodde var fast fotfeste i Reval (som nå heter Tallin). Brevets dato er også tankevekkende (6. mai 1221). Det viser at Dominikus, allerede før generalkapitlet, hadde planlagt å sende frater Salomon til Danmark.

Frater Salomon la ut på veien nordover, sannsynligvis sammen med noen få brødre. Han grunnla et kloster i Köln hvor hans ledsagere ble igjen. Det vet vi fordi krøniken forteller at han ikke kunne ta den korteste veien til Danmark opp gjennom Tyskland, siden han ikke fant noen reiseledsager [socius]; det var nemlig ikke lov å reise alene. Derfor dro Salomon fra Köln til Paris. Etter et opphold i St. Jakobsklosteret, dro han videre til Flandern, sammen med en legbror, for derfra å seile nordover. De gikk ombord i et skip som skulle til Danmark, men de ble tatt av høststormene i Nordsjøen og etter mange dager landet de i Norge, i nærheten av Nidaros, antakelig i

Dominikus

oktober 1221. Vi må huske at Dominikus døde i august samme år, og at Salomon må ha fått vite det da han oppholdt seg i Paris, siden krøniken beretter: "Mens skipet ble kastet hit og dit på sjøen, nesten dekket av bølgene, og alle, hinsides all menneskelig hjelp, ventet på den bitre dødens dom og påkalte Gud av hele sitt hjerte, så ba frater Salomon den salige Dominikus, som samme år var vandret hen til himlenes rike om å holde skipet oppe med armene sine."

Erkebiskop Guttorm av Nidaros må i det minste ha hørt om prekebrødreordenen; kanskje har han hørt om, eller truffet Dominikus personlig da han var i Roma ved det 4. Laterankonsil. Derfor tok han vennlig imot Salomon og sendte ham sørover til Skule jarl med anmodning om å skaffe ham skipsleilighet til Danmark. Salomon må ha gått til Oslo over Dovrefjell før sneen kom og ankommet København i begynnelsen av november. Der fikk han en hjertelig velkomst av Anders Sunesen, erkebiskop av Lund, som hadde kjent Dominikus personlig. Krøniken gjengir hans egne ord: "Velkommen! Måtte det lage seg slik at vi i hver av de kirker (altså bispedømmer) som hører inn under vår forvaltning, kunne få et kloster som tilhører slik en orden!"

Anders ga brødrene lov til å slå seg ned i Lund, allerede i 1221, ved Salomons ankomst. Men det er mulig at bygningsarbeidene ikke begynte før ved pinsetiden 1222: Siden brødrenes kloster i Lund kom til å befinne seg i umiddelbar nærhet av domkirken, kan det ha tatt en viss tid å frigjøre et så sentralt beliggende sted.

Da frater Simon og frater Nikolaus, som vi hørte om for ikke lenge siden og som var midlertidig stasjonert i Sko, hørte dette, kom de til Lund, og også svært mange andre som var blitt opptatt i ordenen i Paris og Bologna.

Vår krønike forteller videre om de første provinsialer i provinsen Dacia (som bestod av Danmark, Sverige, Norge og deres besittelser i Baltikum). Den første ble utnevnt i 1226. Hans fremste oppgave må ha vært å sørge for

ordenens utbredelse i Skandinavia, en oppgave som hans etterfølgere førte ivrig videre. Etter Dominikus' død fortsatte Jordan av Sachsen hans verk som ordensmagister på en fruktbar måte: et stort antall klostre ble grunnlagt i hele Europa under hans generalat, særlig ved bispeseter, i universitetsbyer og i store handelsbyer. Dette skyldtes Jordans karisma som tiltrakk nye kall for ordenen, men også Dominikus' virke for å sikre seg biskopenes og adelskapets velvilje.

I denne sammenheng, ble også mange klostre grunnlagt i Skandinavia, etter det første i Lund (Danmarks erkebispesete).

Innen 1228 er det rimelig å anta at et kloster ble grunnlagt i Ribe, den største handelsby i Danmark, og i Visby på Gotland som var en viktig havneby i Østersjøen. I Nidaros må et kloster ha blitt grunnlagt kort tid etter.

Den tredje grunnleggelse i Danmark var Roskilde i 1231. Deretter ble det en flere års pause for grunnleggelsene i Danmark, mens brødrene fikk adgang til Sverige: de første grunnleggelsene ble klostrene i Sigtuna og i Skänninge i 1237. I 1239 fikk Viborg, Århus, Slesvig og Odense et dominikanerkloster, slik at det var prekebrødre ved alle danske bispeseter. Samme år ble klosteret i Skara (Sverige) grunnlagt, samt Olavs-klosteret i Oslo: brødrene fikk der en eiendom ved katedralen, noe som viser biskop Orms velvilje mot dem. Klosteret i Bergen ble opprettet tidligst mellom 1243 og 1246. I disse årene ble en rekke klostre grunnlagt i Danmark og Sverige.

Det er først etter at ordenen var rotfestet i Skandinavia at brødrene kunne bruke Danmark som et springbrett for misjon blant hedningene i Baltikum. Dette er helt i tråd med Dominikus' inderlige ønske. Et kloster ble grunnlagt i Reval i 1229 eller 1239 - man vet ikke nøyaktig - etter inderlig bønn av kong Valdemar. Der bygget de en kirke og andre klosterbygninger. Men esterne var ikke villige mot kirkens menn og de drepte sin første biskop og hans klerker. Derfor ble brødrene nødt til å vende tilbake til de klostre de var blitt hentet fra, mens bare noen få ble igjen. Først i

1246 ble 12 brødre sendt fra Danmark og Sverige til Reval igjen.

I 1249 ble et kloster grunnlagt i Åbo / Finland.

Nonneklostre

Jeg kan ikke avslutte denne historien uten å nevne nonneklostrene som ble opprettet i Dacia.

Etter erfaringen av grunnleggelsen i Prouilhe, kunne nemlig Dominikus ikke tenke seg å forkynne uten nonnene. Derfor grunnla han, eller hjalp han med å opprette flere nonneklostre. Etter Prouilhe (1206), kom muligens Toulouse (1215), Madrid (1218), St Sixtus i Roma (1221), og Sta Agnes i Bologna (1223). Han utarbeidet til og med en regel for dem.

Etterhvert som ordenen spredte seg, økte antallet nonneklostre, ikke uten motstand fra brødrenes side, som mente at å være sjelesørger

for nonnene var for tidkrevende og gikk imot ordenens prioriteringer: Studier, bønn og forkynnelse. I 1277, fantes det 55 nonneklostre, hvorav 40 i provinsen Teutonia.

Den sterke utviklingen i Tyskland har sikkert hatt en innflytelse i Skandinavia: nonnens kall ble etter hvert verdsett av brødrene som svært viktig for deres forkynnelse.

I provinsen Dacia ble det første klosteret - Sancta Agnes-klosteret - grunnlagt i 1263 i Roskilde av Agnes, datteren til Danmarks konge, Erik Plovpenning, sammen med noen adelsdamer.

I Sverige ble det grunnlagt to nonneklostre: det begynte slik at noen fromme kvinner samlet seg i nærheten av et prekebrødre-kloster og under deres veiledning. Det ble tilfellet først i Skänninge og så i Kalmar.

Klosteret i Skänninge ble grunnlagt av den salige Ingrid, en adelsdame som viet seg til Gud etter sin manns død. De tidligste opplysningene om denne Ingrid får vi gjennom

den gotlandske dominikaneren Peter av Dacia. I et brev datert oktober 1277 forteller han at han i Skänninge har seks åndelige døtre som vil grunnlegge et kvinnelig dominikanerkloster der. To av disse, Ingrid og Kristina Elovsdøtre, bar allerede dominikanernonnens drakt i påvente av klostergrunnleggelsen.

For sin klostergrunnleggelses skyld reiste Ingrid flere ganger til Roma, der hun til slutt fikk med seg hjem brev fra paven, hvor han stadfestet grunnleggelsen. I august 1281 var klosteret endelig ferdig. For at søstrene i Skänninge kunne bli fulltallige, sendte den skandinaviske dominikanerprovinsialen Augustin fire nonner fra klosteret i Roskilde til Skänninge. Man kan gå ut fra at Ingrids eksempel har inspirert hennes grand-niесе Birgitta av Sverige. Klosteret i Kalmar ble grunnlagt senere av en adelsdame og andre fromme damer. De trådte inn i Skänninge og flyttet til Johannes Døperen-klosteret i Kalmar da det var bygget, ca 1301.

Konklusjon

I Paulus' 1. brev til Timoteus står det: "Gud, vår frelser, vil at alle mennesker skal bli frelst og lære sannheten å kjenne. For det er én Gud og én mellommann mellom Gud og mennesker: mennesket Kristus Jesus, som gav seg selv som løsepenge for alle. Slik var hans vitnesbyrd da tiden var inne, og for det er jeg satt til herold og apostel. Dette er sant, jeg lyver ikke. Jeg er en lærer for folkeslagene i tro og sannhet."

Det er selvsagt Paulus som sier det, men passer det ikke bra for Dominikus?

Både i sitt indre og i sitt ytre, lot han seg omforme av den Hellige Ånd for å bli Kristus lik, for å vise det samme sinnelag som Kristus Jesus (jf. Fil 2,5). Kort sagt, tok han Guds Ord på alvor (han forkynte i ord og eksempel) og det er derfor hans forkynnelse ble så kraftig og førte ham og hans brødre til datidens ytterste grenser. Det er selvsagt ikke ham selv som grunnla klostrene i Norden, men hans brødre gjorde det på hans impuls og inspirasjon. ■

Både i sitt indre og i sitt ytre, lot han seg omforme av den Hellige Ånd for å bli Kristus lik, for å vise det samme sinnelag som Kristus Jesus.

DEN HELLIGE DOMINIKUS: Et Lys for Kirken

Denne artikkel er et forsøk på å utlegge Dominikus' lære om Kirken slik den fremstår gjennom det han gjorde i løpet av de siste femten år av sitt liv. Kan hende er det her vi finner den dypeste kilden til livet, flammen, ilden vi selv håper å bibringe verden ved vår forkynnelse.

AV LIAM WALSH O.P.

*(Sammenfattet og oversatt versjon av
fr. Erik Varden O.C.S.O og sr. Anne-Lise Strøm O.P.)*

Begrepet "ekkesiologi" oppstod først flere århundrer etter vår ordensfars død. Ikke desto mindre hadde Dominikus en teologisk forståelse av Kirken. Han tenkte seg Kirken (lik Thomas senere) innenfor rammen av en teologi som handlet om Gud før den handlet om makt, paver og prelater, som handlet om en Gud som samler sine barn til seg i Kristus og i Kirken. Dominikus oppfattet f.eks. sine foreldres kristne livsførsel som mer grunnleggende for Kirken enn onkelens presteembede. Han tillia biskop Diegos' embedsautoritet mindre vekt enn biskopens evangeliske livsstil. Men i motsetning til andre former for karismatisk ekkesiologi i samtiden, fremholdt Dominikus' lære alltid at paven, biskopene og prestskapet spiller en vesensmessig og nødvendig rolle i Kirken; at de har ubestridt autoritet i Evangeliets forkynnelse og i meddelelsen av sakramentene.

Dominikus' kirkeforståelse

La oss danne oss et bilde av Dominikus' kirkeforståelse. Han møtte Kirken først i Calaruega, hjemme hos foreldrene og blant sine to brødre. Gjennom oppveksten tilhørte han Kirkens primære leg-realitet, uttrykt gjennom familiens trosliv og barmhjertighetsgjerninger på sosialt plan. Han oppdaget Kirkens viede tjensteformer i sognet hvor han ble døpt og gikk til nattverd. Han møtte den undervisende Kirke i sin onkel, presten, som bidro til hans utdanning ved universitetet i Palencia. Men vi vet også fra kildene at han gjennom årene i Palencia fant

Kirkens virkelighet på et dyptgripende vis som forberedte ham på flere dramatiske møter senere i livet. Han traff en dag en kvinne som var fattig og sulten, blottet for de sosiale og økonomiske resurser som beskyttet Dominikus selv mot hungerens og pestens ødeleggelser. Dominikus møtte Kirken da Ånden beveget ham til å selge lærebøkene sine for å omslutte et bortvist, etterlatt menneske med bånd av kjærlighet og omsorg. Den slags veldedighet mot de fattige utgjorde det grunnleggende handlingsmønster Jesus brukte for å samle disipler rundt seg, for å vise at her ligger Guds rikes innerste virkelighet, Kirkens levende hjerte. Dominikus opplevde Kirken som et samlingssted for dem som, uansett grunn, er trengende og retningsløse. For ham forble Kirken alltid en møteplass for mennesker som ellers ville vært utstøtt. Ord, og bøkene de kommer fra, vil aldri tjene noen hensikt så lenge den utenforstående og synderen ikke omslutes med barmhjertighet og kjærlighet i konkret gjerning.

Dominikus hadde en klar forståelse av forholdet mellom kirkerettslige forordninger og nådens evangelium. Den hellige ånds nåde tok form først i apostlenes fellesskap i Jerusalem. Der er paragrafer i kirkeretten som, på det ene eller det annet vis, har sin opprinnelse her: De uttrykker Den kristne Kirkes apostoliske struktur slik Ånden har formet den, og derfor er de alltid blitt holdt i hevd av Kirken. Ved motsatte ytterlighet finner vi forordninger som

er begrenset og derfor datert, lokale lovformer som kan, og bør, forandres hyppig og lett. Men så er det forordninger som ligger midt imellom, som lovgir på en måte som ligger mer eller mindre nær Kirkens Gudsgitte grunnlag, men som også har et menneskelig element, noe tidsbestemt og derfor foranderlig. Det er i forhold til disse at Den Hellige Ånds nåde må skjernes med aller største forsiktighet.

Dominikus kan aldri ha satt seg fore å fremme forkynnelsen ved kirkerettslige omkalfatringer på bekostning av de Gudgitte enhetsbånd som gjorde Kirken til Kristi Kirke: Bekjennelse og utøvelse av den sanne tro, riktig deltagelse i nattverden, et viet presteskap samt samspillet av apostolisk autoritet og de troendes lydighet. Riktignok brakte hans kirkebegrep flere sider av Kirken inn i lyset som forbauset hans samtidige, men det er ingen tegn på at han stilte spørsmål ved de grunnleggende verdier Kirkens rett var ment å bevare. Selv om han gjorde mye for å minske Kirkens klerikale karakter, søkte han aldri å undergrave skillet mellom geistligheten og andre dømte kristne. Der er ingen tegn på at han ønsket å forkynne et evangelisk budskap som kunne settes opp mot den lære som hadde utviklet seg innen Kirken og blitt approbert av Kirkens læremyndighet. Han satte ingen motsetning mellom karismatisk bønn og Kirkens sakramentale, liturgiske bønneliv, ikke heller mellom

til at ikke-viede fikk liten eller ingen plass; prosedyrer som beskyttet den rette troen ga liten mulighet for evangelisk trosfornyelse; bestemmelser som fremmet prestestandens anstendighet hevdet geistlige privilegier på bekostning av legfolkets gaver; lover som ville forsikre en verdig liturgi lammet bønnens ånd; en geistlig kultur hadde mer eller mindre gjort det av med kvinners rettmessige rolle i Kirkens liv og arbeid. En gjengs kirkeforståelse på Dominkus' tid kan nok ha hevdet at dette var forordninger og tradisjoner som tilhørte Kirkens guddommelige natur. Dominkus' egen ekklesiologi, basert på forkynnelsen, satte spørsmålsteget ved mange av dem. Hans forkynnelsesvisjon, og derfor hans visjon av Kirken, forenet viede og ikke-viede, ordensfolk og legfolk, kvinner og menn. Den næret former for bønn som kunne få høyst personlige, kreative uttrykk mens den likefullt forble rotfestet i Kirkens liturgi. Den oppbygget Kirkens enhet ved samtidig å forkynne barmhjertighetens helbredende budskap og rett lære.

Ny form for kvinnelig klosterliv

Jeg tror vi trygt kan si at Dominikus skapte en ny form for kvinnelig klosterliv. Jeg vil videre hevde at hans forkynnelsesbaserte kirkeforståelse er et nødvendig grunnlag for å forstå rollen han spilte i utviklingen av nonnens livsform. Hvis nonneklostrene var en vesentlig del av forkynnelsen slik han håpet den ville oppblomstre i Kirken, måtte nonnens liv gi uttrykk for deres forhold til forkynnelsen og til deres forkynnende brødre. Forholdet var gjensidig, slik at det også formet brødrenes selvforståelse.

Lik brødrene, måtte nonnene få en klar kirkerettslig status, ellers kunne de neppe bidra til en forkynnelsesform som skulle omslutte hele Kirken. Men Dominkus ønsket også å definere det kanoniske forhold mellom brødre og søstre, et forhold som var vesentlig for begge parters liv som forkynnere. Det forutsatte at brødrene respekterer nonnens lovlige selvbestemmelsesrett. De skal ikke blande seg inn i opptaket av kandidater til klosteret: Det er priorinnens oppgave. I et brev til nonnene i Madrid overfører Dominkus til en medbror (som ser ut til å være hans blodsbror Mannes) den form for kirkerettslig autoritet som nonneklostre vanligvis måtte underkaste seg på hans tid. Det gir sågar rett til å avsette priorinnen, men kun, fastlegger Dominikus, 'hvis flertallet av søstrene er enige'. ■

Dominikus opplevde Kirken som et samlingssted for dem som, uansett grunn, er trengende og retningløse.

et frittsvevende liv basert på evangeliet og det tradisjonelle, lovbestede ordensliv. Sist men ikke minst satte han aldri, så vidt jeg vet, forkynnelsen av nåde og omvendelse opp mot forkynnelsen av rett lære. Han så ingen motsetning, innen forkynnelsen, mellom evangelisk liv, evangelisk barmhjertighet og kirkelig mandat.

Men det er god grunn til å tro at Dominkus anså i hvert fall noen av tidens kirkerettslige forordninger og konvensjoner - opprinnelig definert for å uttrykke og bekrefte grunnleggende verdier - som ufruktbare for forkynnelsen. De gjorde at nødvendige skillelinjer førte til avsondringer og motsetningsforhold som hindret mer enn de hjalp Kirken i evangeliets fulle forkynnelsesform. Lover med den slags følger kunne umulig høre til Kirkens guddommelige, uforanderlige natur: Forordninger tenkt å definere geistlighetens viede status førte

Den hellige Katarina av Siena

Katarinas korte liv - hun døde i 1380, bare 33 år - var uvanlig rikt både på det indre og på det ytre plan. Hun er i moderne tid blitt erklært som kirkelærer, så dette må jo bety at Katarinas lære fremdeles har noe si til mennesker av vår egen tid. Hun viet tre år av sitt liv til bot og kontemplasjon, stort sett isolert fra omverdenen, i et lite rom hennes far hadde gitt henne til dette formål. Så var hun klar til å ta fatt på det som ventet henne i form av et utrolig aktivt apostolat. Brevskrivningen var som en slags forlengelse av hennes personlige nærvær. Blant hennes nærmere 400 brev til mektige menn og kvinner, familiemedlemmer, venner og bekjente, finnes flere stiler til paven, "Kristus på jorden",¹ som hun yndet å kalle ham. Hennes innstendige oppfordringer om at han måtte komme til Roma, synes å ha lyktes. I 1377 gjorde han sitt inntog i Den evige stad.

AV JEANNE WREDEN

Katarina bar sin fars, Iacopo Benincasas, etternavn - Katarina Benincasa. Hun var nummer 24 i søskenflokket da hun kom til verden den 25. Mars, i 1347 - sammen med en tvillingsøster som døde kort tid etter fødselen. Året etter fødte hennes mor, Lapa de'Piagenti nok et barn som døde. Det må ha vært ganske tøffe leveforhold for folk flest på denne tiden. 100-årskrigen hadde begynt i 1337 - og i 1348 luket Svartedauen ut en tredjedel av befolkningen i Europa. Muslimene rykket fram i Øst-Europa og i Italia blusset det stadig opp nye borgerkriger. Noen bystater gjorde opprør mot paven og dannet et antipapistisk forbund. Det var ikke rart pavene fant det tryggest å ha sin residens i Avignon. Om det kan være noe vanskelig i dag å bedømme hvilken betydning Katarina har hatt for det politiske liv, så er det ingen tvil om at hun hadde stor innflytelse når det gjaldt fornyelsen av dominikanerordenen og visse reformtiltak i Kirken generelt. Hennes skriftefar og nære venn, Raymondo fra Capua (f. 1330), ble etter hennes død ordenens generalmagister og gjennomførte en rekke reformer i samsvar med Katarinas ønsker. Det var

Raymondo som skrev den første biografien om hennes liv, *Legenda major*. I denne biografien står det også litt om opprinnelsen av det dominikanske leg søsterfelleskap som Katarina var en del av. Han forteller at disse søstrene til å begynne med ikke ønsket å innlemme Katarina som medlem fordi hun var for ung og kanskje for vakker. Bare enker og eldre kvinner hadde normalt adgang.

Det var Dominikus selv som hadde formet begynnelsen på denne legmannsbevegelsen, i følge Raymondo. Han ga dem tillatelse til å bære en drakt lik hans egen i sort og hvitt som symbol på ydmykhet og uskyld og lot dem avlegge en ed om å vie sitt liv til arbeidet for sjelenes frelse. Det var først etter Dominikus død at denne legmannsgruppen fikk en egen regel som formelt knyttet dem til ordenens apostolat (1285).²

Moderne historikere betviler at Dominikus legmannsorden skriver seg fra en bevegelse som i middelalderen var kjent som 'Jesu Kristi milit's', slik Raymondo mente.

Raymondo skriver at han har sjekket sine opplysninger grundig, og det kan jo være at

¹ Dialogen (D); D.115

² Bienheureux Raymond de Capue, *Vie de sainte Catherine de Sienna*, Ch.VIII, s.75-77

det virkelig var en gruppe fra denne såkalte militsen som ga seg inn under Dominikus lederskap og veiledning.

Katarina Benincasa av Siena var således en legdominikanerinne av sin egen tid. Hun inkarnerte den hellige Dominikus karisma og visjon på sin egen måte som legkvinne. Gjennom hennes skrifter er den hellige Dominikus' ånd og idealer bevart også for vår tid. Alt Katarina har skrevet og hele hennes voksne liv, slik hennes biografier bevitner, uttrykker ordenens streben etter å forene det kontemplative og det aktive liv i en helhetlig livsform.

Katarinas mystiske teologi

Da Katarina den 4. oktober 1970 ble erklært som kirkelærer, var hun, sammen med den hellige Teresa av Avila (d.1582), den først kvinne som ble tildelt denne tittel i Kirken.

Jeg har valgt å konsentrere meg om en ganske liten del av det som er hennes hovedverk, nemlig 'Dialogen'. Her berører hun flere teologiske temaer. Jeg vil ta for meg en del, som i særlig grad omhandler hennes mystiske teologi. På en helt særegen måte har hun lyktes i å formidle sine erfaringer gjennom en mystisk teologi, som fremfor alt er solid forankret i Kirkens lære, og da spesielt gjennom kristologi. Ut fra usedvanlige sterke opplevelser og innsikt i hvordan det guddommelige nærvær virkelig manifesterte seg i mennesket Kristus, er det at hun forsøker å angi en vei, en mystikkens vei, som langt på vei er tilgjengelig for alle. Nemlig Kristus som broen.

Inspirasjonen til boken, 'Dialogen', opplevde hun som en samtale mellom henne selv og Gud under en "tranceliknende" tilstand. Hun stiller spørsmål og Gud svarer. Svarene formidlet hun til sekretærer som skrev alt ned.

Allerede de første setningene av boken angir de viktigste nøkkelbegreper i hennes teologi: "En sjel stiger opp, urolig med en voldsom higen etter Guds ære og sjelenes frelse. Hun har trent seg i de kristne dyder, og blitt vant til å oppholde seg i selverkjennelsens celle for bedre å forstå Guds godhet, siden erkjennelse er en forutsetning for kjærlighet. Og

med kjærligheten kommer søken etter sannhet, som hun alltid vil søke å iføre seg."

Uansett hva Katarina beskjeftiger seg med, enten det dreier seg om politikk, klosterliv eller moralnormer for Kirke og samfunn (eller snarere mangel på slike normer), er hennes argumentasjon bygget på disse kjernebegrepene: Guds kjærlighet, sannheten, selverkjennelsens celle (det indre rom) og sjelenes frelse.

1. GUDS KJÆRLIGHET - opprinnelsen og drivkraften i menneskets åndelige pilgrimsferd over Kristus-broen.
2. SANNHETEN - synonymt med Gud. Sjelen, hvis "stoff" er laget av kjærlighet, dras mot kjærlighetens kilde. Dette er årsaken til vår higen etter 'Sannhet'.
3. SELVERKJENNELSENS CELLE, eller det INDRE ROM - hvor kunnskap om en selv og kunnskap om Gud erfares og utvikles.
4. SJELENES FRELSE - oppfyllelsen av Guds frelsesplan, som inkluderer alle mennesker, og som alle er kalt til å samvirke med Den hellige Ånd for å oppfylle. (Hensikt og mål for dominikanerordenens forkynnelse)

I sin tur kan disse fire kjernebegrepene sammenfattes til ett ord, det 'Ord som er blitt kjød', nemlig Kristus.

Katarinas mystiske teologi er i høy grad det man kan kalle for Kristus-mystikk. Denne Kristus-mystikk har sin bibelske forankring i Jesu egne ord til disiplene, for eksempel når han sier at de en gang i fremtiden vil forstå "[...] at jeg er i min Far, og dere i meg, og jeg i dere." (Joh.13,20). Også hos Paulus er denne type mystikk helt sentral i hans kristologi.

Det å være 'i Kristus', betyr for Katarina at man følger Kristi eksempel og hans bud i ord og handling. Da vil han gjennom vår brennende higen og hengivenhet, og i vår forening med ham i hans kjærlighet gjøre oss til det samme som seg selv. Da vil vi selv bli omdannet til 'kristuser' (jfr. Rom.8,29). Det teologiske grunnlaget for en slik identitet mellom de troende og Kristus ligger i sammenhengen mellom skapelsen og frelsen - mellom skapelsesteologien og frelsesteologien. Gud sier

Katarina av Siena

til Katarina: "Åpne din forstands øyne og se inn i meg. Da vil du se min skapnings verdighet og skjønnhet - og derigjennom mitt bilde og liknelse [...]"³

Dette at mennesket er skapt til å bli Gud lik, er noe som stadig gjentas i Katarinas skrifter. For Katarina innebar det også et overbevisende argument for Guds kjærlighetskraft - at han ut av intet (og jord) brakte mennesket til liv og sameksistens, ja til enhet og likhet, med seg selv.

At Adam og Eva gjennom sin uforstand vendte seg bort fra Guds fullkomne og uendelige kjærlighet, brakte dem selv og menneskeslekten etter dem, ut av Paradiset og inn i en hard og kaotisk tilværelse, men det forandret intet ved Guds kjærlighet til sin skapning. Gud var stadig nærværende i menneskenes liv. Det Gamle Testamentet forteller om Guds frelsende nærvær gjennom hele Israels historie.

Katarinas kristologi bærer tydelige trekk av kirkefedrenes forståelse og vektlegging av Kristus som 'den nye Adam'. Den 'nye Adam' som er sann Gud og sant menneske, og som ved Ordets inkarnasjon, fører hele menneskeslekten tilbake til den vei den ble skapt til å følge som Guds bilde og liknelse. Gud sier til Katarina: "Tenk over dette! Som gave ble dere skapt til å være mitt bilde og liknelse. Og da dere mistet denne nådegaven ved å synde, gjenopprettet jeg den da jeg forenet min natur med deres, skjult i deres menneskelighet. Jeg hadde skapt dere i mitt bilde; nå overtok jeg dette bilde ved å påta meg menneskeskikkelse. Så, jeg er ett med dere [...] De som elsker meg lever i meg og jeg i dem"⁴

Grunnlaget for Katarinas mystiske teologi er denne doktrinen om 'Deus incarnatus'.

'Ordet ble kjød', går som en rød tråd gjennom hele Dialogen. Mer enn 40 ganger gjentar hun dette teologiske aksiomet om at Gud i Kristus har forent sin guddommelige natur med vår menneskelige. Som kristne er vi blitt innpodet i denne enheten av guddommelig og menneskelig natur. Det er derfor Guds liv, Guds nærvær i oss kan erfares. Guds kjærlighet inkarneres i hvert menneske, i følge Katarina,

gjennom ord og handling. Man kan ikke leve i Guds kjærlighet isolert fra andre mennesker. For siden man ikke kan gjengjelde Guds kjærlighet til ham selv, må man gjøre det gjennom sitt forhold til de mennesker man møter i livet. Verken det gode man gjør eller det onde har noen effekt på Gud, lærer Katarina, begge deler utøves i møte med ens medmennesker.

Kristus er broen

I frelsesprosessen er 'skapelse' og 'frelse' egentlig to aspekter ved samme mysterium. Det er Guds verk i mennesket, skapt fullkomment i hans bilde og liknelse og gjenopprettet til denne fullkommenhet gjennom deltagelse i Kristi guddommelige sønnedår.

Det usynlige er blitt synlig gjennom inkarnasjonen, fordi det guddommelige Ord er blitt "[...] knadd inn i det menneskelige likesom til ett brød," skriver Katarina.⁵

Det er derfor Kristus kan være vår bro til himmelen. Kristus er vår bro til det guddommelige 'sønnedår'. Han har sagt at han er "veien, sannheten og livet" (Joh.14,6), og ved å følge det han har lært oss, vil vi nå fram til den samme enhet med Gud som ham; det vil si til den tilstand, som kalles evig liv, der Gud er 'alt i alle'(Ef.1,23;1.Kor.15,28)

Jesus kan man ikke lenger se på jorden, sier Katarina, men hans lære og hans eksempel, og ikke minst hans nærvær i sakramentene er her fremdeles. Derfor er likevel broen tilgjengelig for oss, og den står fast gjennom "Guds kraft, Sønnens visdom og Åndens barmhjertighet".⁷

Veien på, over og gjennom broen er hvert menneskes pilgrimsferd - en frelsesprosess, der målet er gitt, men veien er utfordrende. Under Kristusbroen renner en innbydende elv med mange farlige strømmer, og vannet symboliserer også døden. Mennesket hjelpes og støttes på ferden over Kristusbroen gjennom kontinuerlig vekst i selvinnsikt - eller: kunnskap om selvet. Denne kunnskap tilegnes ved stadig å søke SANNHETEN i selverkjennelsens indre rom. Når man elsker seg selv som Guds bilde og liknelse, da vil kjærligheten føre til enhet med

3 D.26

4 D.12

5 D.26

6 'sønnedår' i bibelsk betydning bør anses som en slags 'terminus technicus' betegnelse. Jeg velger derfor å beholde betegnelsen

og bror' ikke bare en mann, men inkluderer kvinnen. Siden Kristus er Sønn, kommer det bedre fram at kvinnen også er inkludert i dette samme, guddommelige 'sønnedår' når man beholder betegnelsen slik den er.

7 D.29

Gud og mennesker. Men elsker man seg selv utenfor Guds 'milde speil', da elsker man et falskt selvbilde. Katarina kaller det 'selvisk kjærlighet'. Denne selvsentrerte kjærlighet isolerer mennesket fra både Gud og mennesker, og den fører mennesket til stor forvirring.

Selvisk kjærlighet, eller egenkjærlighet, forgifter hele verden, sier Katarina, fordi den står det dobbelte kjærlighetsbud imot, men i sjelens frelsesprosess vil den ta stadig mindre plass i menneskets liv som etterhvert mennesket det følger Kristus til enhet med Gud.

Katarina beskriver vandringen på Kristus-broen som trinn man bestiger i det man følger Kristus på korset fra føttene mot hodet: 1.trinn er Kristi føtter, 2.trinn hans side, og 3.trinn er hans munn. Å komme seg opp fra elven til 1.trinn av broen ved Kristi føtter krever en viss kraftanstrengelse.

Legeme og sjel er forgiftet av den urett og synd som følger med et liv som er bortvent fra Gud, skriver Katarina, og denne giften er smertefull og dødbringende om man ikke kaster den opp i tide og inntar motgiften. Giften må gulpes opp gjennom skriftemålet, slik at man kan bli fri fra dens virkning. Skriftemålet er nemlig den eneste medisin som helbreder fra giftens effekt, selv om den naturlig nok smaker bittært for det selviske ego.⁸ "Det første trinnet er føttenes trinn, de er å ligne med lengselen. Altså, slik føttene bærer lengselen, slik bærer lengselen sjelen. De naglete føttene tjener som et trinn for at du skal nå opp til hans side, der hjertets hemmelighet åpenbares deg. Altså, straks du står oppreist på de naglete føtter, da kjenner sjelen en lengsel etter hjertet og retter sin tanks blick på min Sønnns blottede hjerte. Det er der den finner den fullkomne, uutsigelige kjærligheten...Slik fylles sjelen med kjærlighet i det den ser seg så høyt elsket." Det er ofte frykt som er årsak til at et menneske besinner seg og foretar et slikt valg. På dette stadiet er man ennå preget av selvisk kjærlighet.

Gud sier til Katarina, at det på dette trinn er umulig for sjelen å forstå og erkjenne meget av hans barmhjertighet. Mennesket preges fremdeles av en ufullkommen kjærlighet, men sjelen er på rett vei når dens oppmerksomhet er rettet mot Gud. Etter hvert vil mennesket erkjenne hvor godt det er å tjene Gud. Det lar seg fylle av Guds kjærlighet og Sannhetens lys

fyller dets forstand. Det har da kommet seg opp på det andre trinnet, der det å tjene Gud gir stor glede. Men også på dette trinn, hvor man er nådd fram til Kristi side og lar seg beruse av blodet og vannet som strømmer fra Kristi hjerte, er kjærligheten likevel fremdeles ufullkommen. Gud sier til Katarina: "De tjener meg for sin egen skyld eller for de gode følelser de har. Vet du hvordan man kan forstå at deres kjærlighet fremdeles er ufullkommen? På måten de reagerer når de blir fratatt trøsten de har funnet ved å elske meg. Og de elsker sin neste på samme måte [...]"¹⁰

Sjelen har nådd til det 2. trinn og erfart Guds kjærlighet og erkjent noe av hans barmhjertighet, men det er fremdeles igjen en god del av egenkjærligheten. I sitt forhold til Gud og mennesker, krever man stadig gjengjeld for sin kjærlighet og sine anstrengelser.

Gud tar da bort noe av den gode følelsen, men aldri sin nåde, sier han. Gud er fremdeles nærværende, men sjelen merker det ikke. Man må komme til en dypere selvinnsikt og prøves derfor i tålmodighet og utholdenhet, før man trekkes videre til neste trinn.

Det 3. trinn er Kristi munn. Nå er mennesket nådd fram til Kristi fullkomne kjærlighet, kjærligheten som eksisterer mellom Kristus og hans venner, som er forent med Faderens kjærlighet. Sjelen opplever foreningen med Kristus i hans sønnkår. Den elsker Gud slik Sønnen elsker sin Far. Her er kjærligheten fri for beregnende baktanker om profitt. Den elsker ikke bare gaven, men i enda større grad Giveren. Og selv på siste trinn er man ennå ikke nådd fram til målet. Fullkommenheten er fremdeles relativ og potensiell. Det siste man gir slipp på av seg selv er det biologiske liv. Frelsesprosessen er riktignok en usynlig prosess, men den kommer likevel til uttrykk gjennom synlige tegn.

På 2. trinn, ved Kristi side, erkjenner man noe av Guds kjærlighet, og dette får sjelens lengsel til å flamme opp og driver den til 3. trinn, Kristi munn. Kjærlighetens fullkommenhet viser seg gjennom de tegn som er karakteristisk for Kristi munn. Munnen taler og smaker - taler Guds ord, og smaker samfunnet med Ham.¹¹

I det indre vil dette menneske elske Gud og brenne for sjelens frelse, og i det ytre vil det forkynne Kristus, spre hans lære, gi råd, si fra

8 D.47

9 D.26 - i oversettelse fra Chantal van der Plancke & André Knockert, Kristus er broen, St. Olav forlag, 2007, 50-51

Katarina av Siena

om det som er mot Guds vilje, være vitnesbyrd for Kristus uten frykt. I Det nye testamentet leser vi om disiplenes utvikling fra frykt til frimodig vitnesbyrd. De samme sjelstilstander som Kristi apostler gjennomgikk, vil man kunne følge i ethvert menneskes vandring over Kristusbroen, skriver Katarina.

Uten å forlate det 3.trinn kan sjelen nå et 4.trinn - en opplevelse av forening med Gud, som ikke lar seg beskrive. På dette stadiet, sier Gud til Katarina at sjelen fylles av en stor sorg, som deltager av Kristi smerte på korset. Man vil da se og forstå hvordan all verdens nød og urett har sin rot i Gudløshet. Likevel bæres denne lidelse med en dyp glede og indre fred som deltager i den guddommelige kjærlighets frelsesplan. "Jeg er for sjelen et dypt og fredfullt hav, hvor sjelen blir så fullstendig tatt opp til enhet med meg, at den ikke kjenner noen annen bevegelse enn den skjer i meg," sier Gud.¹²

Ofte er det nettopp denne ekstatiske tilstand, denne opplevelse av å bli tatt opp i en overnaturlig enhet omgitt og gjennomlyst av guddommelig kjærlighet og innsikt, som man forbinder med det å være mystiker. Men mystikerne er ofte selv de første til å advare mot å la denne eksepsjonelle erfaringen bli et mål for det kristne bønneliv. De toner det ned som uvesentlig for menneskets åndelige vei. Likevel kan man kanskje si at det kreves en viss åndelig modenhet, eller åndelig innsikt, for å forstå hva slike overnaturlige erfaringer innebærer.

Det tidløse i Katarinas mystiske teologi

Katarina har omsatt mystisk erfaring til 'mystisk teologi', og det er vel dette som i første rekke vitner om at hun nådde langt når det gjaldt forståelse av hvilken betydning det guddommelige nærvær har for menneskenes frelsesprosess.

Hos Katarina ser man at det mystiske liv med Gud har flere stadier, eller trinn, og at mennesket, eller sjelen, er i stadig bevegelse mellom disse trinnene.

Alle er mystikere i den forstand at man alltid kan åpne seg for Guds nærvær på ethvert stadium i livet, til enhver tid, i enhver situasjon. Gud møter mennesket der det er. Bønn er mystisk erfaring når man i bønne åpner for det guddommelige nærvær og lar seg oppfylle

og gjennomlyse av Guds kjærlighet.

Kanskje dette er noe av det viktigste Katarina lærer oss gjennom sin beskrivelse av den korsfestete Kristus som bro til himmelen, noe av det tidløse ved hennes teologi.

Det betyr ikke at vi skal løpe rundt å kalle oss mystikere, men kanskje kan Katarina hjelpe oss med å avmystifisere mystikken til en viss grad.

Katarinas mystiske teologi viser at tro ikke bare består av intellektuell tilslutning til historiske hendelser og dogmer, og heller ikke av følelsesmessige opplevelser. Troen på Kristus er en kjærlighetens vei, hvor Sannheten lar seg erfare gjennom rett handling og innsikt i det som er essensen i Kirkens lære om Kristus. I følge Katarina, skjer enheten med Gud på den mest fullkomne måte som det er mulig å oppnå i dette liv, når vi mottar Kristi legeme og blod i kommunionen - for da skjer det både en legemlig og en åndelig forening.

Gud sier i Dialogen: "Når et menneske mottar dette sakramentet, da vil denne sjel være i meg og jeg i den. Likesom fisken er i havet og havet i fisken, slik vil jeg være i denne sjel og sjelen i meg, (som er) fredens hav."¹³

Kristusmystikk - Kristi mysterium i hvert menneske - det er det usynlige liv med Gud i Kristus. Dette er ikke noe man bare erfarer i ekstase, det er noe vi har del i hele tiden som lemmer på Kristi mystiske legeme. ■

LITTERATUR

- THE CLASSICS OF WESTERN SPIRITUALITY; Translation: Suzanne Noffke, op, Catherine of Siena, The Dialogue, London, 1980.
- Guiliiana Cavallini, op, Catherine of Siena, NY, 1998
- Mary O'Driscoll, op, Catherine of Siena, Selected Writings, NY, 1993
- Igino Giordani, Saint Catherine of Siena, Oregon, 1959
- Lohrum, op/ Dörtelmann, op, Katharina von Siena, Leipzig, 1994
- Raymond de Capua, Vie de sainte Catherine de Siene, Editeur: P. Téqui, Paris, 1901/2000
- Chantal van der Plancke & André Knockaert, Kristus er broen, Femten dager i bønn med Katarina av Siena, Oslo, 2007

10 D.60

11 D.76

12 D.79

13 D.112

Olavsarven i dag

Den katolske Kirke i Norge har siden sin første tid stått grunnfestet på helgenkongen Olav den Hellige. Han er, som Olsoksliturgien forkynner, Rex Perpetuus Norvegiae, Norges evige konge, og æres som den viktigste av våre nasjonalhelgener og landets og folkets vernehelgen. I anledning av den nye minnedagen (16. oktober), som kalles Olav den Helliges omvendelse, følger her en betraktning av Olavsarven i dag.

AV BERNT T. OFTESTAD

Hans martyrdød på Stiklestad i 1030 markerte kristendommens endelige seier i vårt folk. Den står også som et synlig vitnesbyrd på Guds kraft, siden det som i verdens øyne var et nederlag og enden for hans liv og gjerning, ble begynnelsen på en seiersgang for den kristne tro i Norge.

For å styrke Olavsarven og oppmuntre til større andakt til helgenkongen, har biskop Bernt Eidsvig besluttet, i samråd med Norsk Katolsk Bisperåd og den pavelige sendemann i Norden, å innføre en ny minnedag i vår liturgiske kalender. Minnedagen, som kalles Olav den Helliges omvendelse, feires 16. oktober. I denne anledning følger her en betraktning av Olavsarven i dag.

“Der nord i bygden din Kristin, hvor jeg hvilte da mine egne landsmenn drev meg fra mitt odelsrike, fordi de ikke ville tåle Guds lov - blev der ikke bygget en kirke der? - Kom ikke kyndige menn dit og lærte dere om Guds bud - ?” Det er fra Sigrid Undsets fortelling om Kristin Lavransdatter denne korte teksten er hentet. Kristin hadde forbrutt seg mot budene. Av lidenskap for sin elskede Erlend hadde hun brakt et annet menneske i døden og sveket sin far. Kledd i botsdrakt hadde hun gått den lange veien til Nidaros for å bli avløst av biskopen. Hun er i Kristkirken ved St. Olavs skrin. I bønnen står helgenkongen overfor henne og gjør sviket nærværende.

Undset var sterkt opptatt av St. Olav - landets skytshelgen og Norges evige konge. Da hun skrev sine middelalderromaner, hadde

olsokfeiringen fått sin renessanse i Norge. Også den norske statskirken ville ære helgenkongen. I dag er Olavsarven en økumenisk arv. Men vi katolikker har et særlig ansvar for å holde den levende.

“En sky av vitner” omgir oss - troende mennesker som har levd før oss og nå tilhører den himmelske verden. Her er martyrer og bekjennere, mennesker fylt av Ånden som på en særlig måte fullbyrdet det nådens liv de hadde fått del i. St. Olav er en av dem. Men oss står han nær på en særlig måte. I hans liv inngår vår egen geografi - Ringerike, Moster, Stiklestad. Når vi vender oss til ham med bønn om hjelp i dagens strid, er det som til en av våre egne. Vi lever ennå av den frukt som vokste frem av hans død. Den Kirke han kjempet for, er hos oss med alle sine gaver og sitt løfte om frelse. Katolikker fra andre deler av verden som har funnet et hjem her hos oss, de er kommet til et land der Kirken

St Olav fra Austevoll kirke i Sunnhordland fra ca. 1450. Dragen med menneskehode som Olav trækker på symboliserer hedenskapen.

Den Hellige Olav

allerede var. St. Olav sprenger kirkerommets vegger. Guds lov, som han brakte til landet, skulle gjelde for hele folket - på ting og i hverdagsliv. Hedensk kult, sed og skikk måtte vike. Den kristne kirke skulle grunnfestes i landet. Olavs kristenrett lyser gjennom de gamle norske lagtingslovene. Hvordan skal denne arven aktualiseres i dag? Det gis ingen vei tilbake til det norske middelaldersamfunn. Kirken er ikke en forening til fortidsminnesmerkers bevaring. I kristenretten og den lovgivning som omkranser den, er det kristne menneskesynet nedfelt. Det kommer til uttrykk på så mange måter. Mest markant i forbud mot barnedrap og kravet om å avvikle av slaveriet. Den kristne menneskeverdsideen var satt inn i norsk historie.

Styringsideologien i vårt samfunn setter

tradisjoner og overleverte autoriteter i mistankens lys. Om borgerne skal kunne frigjøres, må de læres til å bryte med hemmende tradisjoner, fordi det kan stå i veien for den enkeltes lykke. Å løfte Olavsarven under slike kulturelle vilkår er en stor utfordring. Men det er vår plikt å løfte den. I vår tid ved kamp for menneskets verd på de forskjellige samfunnsområder. Da kreves det mer enn omsorg for eget kjøpmannskap. Det trengs kunnskap og en kjærlighetens sensibilitet for andre mennesker - og særlig de svake, de som ikke kan hevde sin rett.

“Jeg døde for at dere skulle få kjenne disse lærdommene. Har du ikke fått dem du. Kristin Lavransdatter -? Jo, herre konge!” svarer Kristin. Hvor mye mer har ikke vi fått enn middelalderkvinnen Kristin Lavransdatter. ■

Debatt

Her følger neste omgang i debatten mellom Per Bang og Henrik Holm:

Kjære Holm!

I siste nummer av St. Olav gjorde redaktøren og jeg det helt klart at vi er en smule uenige på noen punkter. Vi vil neppe klare å komme til full enighet, men det kan vi begge godt leve med. Det er altså ikke for å overbevise redaktøren om noe som helst at jeg ber om plass til enda en bemerkning, men det er for klargjøre mitt uærbødige syn på teologi - et saksområde hvor jeg er nokså mistenksom.

For halvannets hundre år siden var det en fransk vitenskapsmann som utmerket seg innenfor sitt fag og som dertil var “praktiserende katolikk” - en kombinasjon som hans fritenkende og antiklerikale kolleger så på med mistanke. Hvordan kunne en fremstående vitenskapsmann med sunn sans for den materialistiske verden være likeså overtroisk som en enkel bonde i Normandie?

Jeg håper å bli like enkel i min tro som en bondekone i Normandie, svarte Pasteur uanfektet (jeg tror det var ham, men husker ikke helt sikkert). Bortsett fra det kvinneskredderiske i svaret forstår jeg

ham - teologi har egentlig lite med tro å gjøre. Når presten sier “dette er Kristi legeme” er nok det sagt for en troende. Ytterlige dypsindige kommentarer frister meg ukristelig sterkt til å tenke på Holbergs Erasmus Montanus som beviste at Morlille var en sten.

Et poeng til, hentet fra skjønnlitteraturen som ofte er mer poengtert sannferdig enn teologisk fagterminologi. Evelyn Waugh's roman “Helena” handler om den engelske prinsessen som ble keiserinne i Roma og som ble kristen. I sin oppvekst i det gamle England kjente hun en gløgg, men en smule kynisk luring som etter hvert ble en slags religionsoppfinner i det keiserlige Roma. Da han skulle forklare sin tidligere elev hva hans tro gikk ut på, ble han så innviklet at keiserinnen bare svarte at “en religiøs tro som er så vanskelig å fatte at ikke et lite barn skjønner det, det er ikke noe for meg.”

Dere ser poenget? Det er tro og ikke doktorgrader som fører oss frem til eukaristien. ■

Per Bang

Kjære Bang!

Takk for ditt nye innlegg. Her er mine kommentarer: Kirken trenger teologi nettopp for å bevare den enkle tro. Det bevitner konsilhistorien. Samtidig gir den kristne tro oss interessante ting på tenke på. Den setter ikke bare våre hjerter i brann, men også våre hoder. Hvilke fantastiske tanker og store ideer har ikke hatt sitt opphav i en tenkende tro? Mange av helgene er eksempler på at enkel tro ikke er uforenlig med teologisk refleksjon.

Det finnes (altfor) mange eksempler på teologi som er svært uheldig for troen. Men det betyr ikke at tro og teologi i bunn og grunn er uforenlig. At teologi og tro henger sammen og på mange måter utgjør en indre enhet, er noe av det spesifikt katolske. Jeg tror vi gjør lurt i å fastholde det.

At protestanter ikke tror på forvandlingen av skapelsens frukt til Kristi legeme og blod og eukaristien som Kristi reale offer, er trist. Men for de fleste av oss katolikker er troen på forvandlingen og messeofferet det indre sentrum i våre liv. Det er nemlig akkurat slik som du skriver at troen "fører oss frem til eukaristien". Messeofferet og forvandlingen er ikke bare spissfindig teologi, men real trosvirkelighet! Derfor er det vanskelig for de fleste katolikker å feire nattverd med kirkefelleskap som ikke deler denne tro. At de kommer til oss, er en annen sak. Men at vi går til dem, er langt mer alvorlig. Derfor advarer mange av våre biskoper og prester sterkt mot det. Etter min mening gjør vi klokt i å respektere deres pastorale råd i denne saken. ■

Henrik Holm

Her følger et leserinnlegg til p. Voiths artikkel om den gamle ritus i forrige nummer (nr. 8-2007):

"Liturgireform"?

I den senere tid er det skrevet en god del om den siste liturgiforandringen, nemlig at den "gamle messen", messefeiring etter tridentinsk ritus, igjen er blitt tillatt. Som "gammel katolikk", født og oppvokst som katolikk i Norge i tiden før andre verdenskrig, har jeg opplevd begge messeformer, og vil gjerne knytte noen kommentarer til det som er skrevet, særlig til p. Reidar Voiths artikkel i St. Olav nr. 8.

Det hevdes her at siden presten står vendt mot menigheten under feiringen, blir oppmerksomheten trukket mot ham som person. Presten vil selvfølgelig alltid ha en spesiell rolle ved messefeiringen, det er han som er "hovedperson" blant de tilstedeværende. Når han står vendt mot menigheten, vises det at det er presten og menigheten sammen som frembærer messeofferet, det er et fellesskap mellom presten og de troende. Dette fellesskapet blir enda tydeligere ved at man nå kan se hva presten gjør, man kan følge med på en helt annen måte enn når presten står med ryggen mot menigheten. P. Voith mener at man står i fare for å fokusere mer på presten som person på denne måten, men det spørres om ikke det bare er innbilning fra prestens side. Som eksempel på denne personfokuseringen gis at troende kommer og takker for en fin preken - men prekenen har da alltid vært holdt vendt mot menigheten, det er ikke noe som ble innført av Det annet Vatikankonsil!

Så til latinen: Jeg eier fremdeles en

messebok, og har brukt den i alle år før liturgi på landets mål ble innført. I messeboken står den latinske teksten i en spalte, og den norske teksten i spalten ved siden av. Det var ikke enkelt å følge med i den latinske teksten og samtidig få med seg oversettelsen ved siden av. Presten, med ryggen til, "mumlet" latinen, ofte halsbrekkende fort, og svært ofte datt man av lasset under forsøket på å følge med, og måtte skyndsomt bla seg gjennom en side eller to ekstra for å komme på linje med presten igjen. Ikke underlig at mange ga opp forsøket, og tok sin tilflukt til rosenkransen isteden, og det er vel ikke meningen? Når det gjelder de faste messedelene, kyrie, gloria osv., er det ikke noe problem å beholde disse som i "den gamle messen", iallfall en gang i mellom, for på den måten å beholde noe av den gamle, vakre gregorianske sangen, men det er noe helt annet å la alle messens tekster leses på latin. Det kan neppe være noen grunn at våre katolske innvandrere ikke forstår norsk, for de færreste av disse har opplevd latinsk messe i sine hjemland. Derfor vil det faktisk være enda vanskeligere for dem å skulle forholde seg til latin, og både de og vi "innfødte" bør ha en felles interesse av å høre messetekstene på norsk.

Det er litt underlig at mange av dem som mest ønsker den tridentinske ritus tilbake, er yngre mennesker som aldri selv har opplevd den. Kan det være et ønske om noe eksotisk, spennende og "stemningsfullt"? Hvis det er bare slik en messefeiring skal være, da har antagelig vi som tok imot liturgireformen på 60-tallet som en befrielse, misforstått det hele. ■

Berit Müller

Enfoldig om mangfold

Mangfold er politisk korrekt. Det heter ikke lenger kvoter, men mangfold. Mangfold er tidens siste trend. I regjeringsdokumenter heter det stadig oftere at man må ha representasjon av etniske minoriteter, kvinner, handicappede, etc. for å skape mangfold.

Dette mangfoldet defineres aldri: er det kulturelt, politisk, språklig, kulinarisk, estetisk? Eller er det simpelthen et postulat om at gruppetilhørighet er lik mangfold? I så fall er det jo slik at jeg har noe felles med andre kvinner som gjør at vi er så forskjellige fra menn eller minoriteter at det er nok til å kreve særlig representasjon.

Kvoter er jo en grov form for kollektivism som ikke klinger like godt som søken etter mangfold. Mangfold høres demokratisk og pluralistisk ut. Men logisk sett er det nøyaktig det samme som kvote-representasjon. Det er bare lettere å legitimere. Mangfold er normativt bra, mens kvoter høres ut som noe det går mer enn tolv på dusinet av.

Hvis alle samfunnets institusjoner skal strebe etter mangfold - som vi serveres som postulat stadig oftere - må det kvoter til. I Forsvaret skal kvinner inn i langt større mengder enn i dag for å skape dette mangfoldet. I regjeringen er det nødvendig med minst en

innvandrere, og mer enn 50% kvinner er det jo allerede. I akademien er det visstnok et stort problem at det kun er 17% kvinnelige professorer, og i UD skal det være en viss prosentandel kvinner. Norske styrer i ASA skal ha 40% kvinner.

Før var argumentet likestilling, nå er det i tillegg mangfoldet. Men dersom kvoter basert på ytre karakteristika som hudfarge eller fysisk handicap er så vektige at de kan oppheve borgerskapets likhetsideal, må disse karakteristika være så dype og omfattende at de faktisk definerer hele mennesket.

Men det er de slett ikke. Det er absolutt ingenting empirisk som tyder på at disse gruppene deler noe som helst som er politisk relevant for samfunnet i den grad at de bør kunne kreve særlige rettigheter. Mangfoldet oppstår derimot der mennesker ikke er sosialisert i en retning, men hvor frihet hersker. Et mangfoldig samfunn er et spontant samfunn hvor mennesker utfolder sin kreativitet; ikke et samfunn hvor kvoterte grupper instrueres i å være 'mangfoldige'. Mennesker er like gjerne enfoldige som mangfoldige, og hvem som er hva har da intet med kjønn eller etnisitet å gjøre.

Dette platte og grunne - og uuttalte - menneskesynet som synes å ligge til grunn for

alt det politisk korrekte snakket om mangfold, er faktisk svært farlig for demokratisk likhet og frihet. Tesen om at mangfold er noe som SKAL innføres i alle samfunnsinstitusjoner blir en legitimering av kvoter, indirekte eller direkte. Det blir da ikke lenger meritokrati som gjelder, men en påtvunget preferanse for grupper. Dessuten blir hensikten med en institusjon lett sekundær: ingen tør spørre om denne type 'mangfold' har noen relevans for f.eks. Forsvaret eller Universitetet. Den egentlige funksjon i et forsvar er militær kampevne; et universitet skal bedrive vitenskaplig arbeid på høyeste nivå. Alt annet er sekundært og bør være det.

Jeg er redd man ikke kommer 'mangfold'-trenden til livs med mindre dens premisser problematiseres. Det betyr at den som fremmer tesen om at (1) mangfold er nødvendig overalt, og at (2) mangfold oppstår gjennom gruppe-karakteristika, må utfordres. Dette betyr at den offentlige vanetenkning om dette må adresseres. Men dette er ikke lett i et land som ikke har filosofisk skolering. Gruppetenkning er egentlig sosialisme og kollektivism, overtatt av feminister som vil fremme egne fordeler. Det er som sagt aldri noe empirisk belegg for tesen, men dersom man ikke vet noe om Vestens konkurrerende filosofier, vet man heller ikke at denne type kollektivism er aparte og langt fra normal ellers i Europa.

Det som er farlig med dette er at kvoter nå innføres bakkøren i nær sagt alle fora hvor

offentlig politikk har betydning. Menneskesynet er reduksjonistisk - si meg hva slags gruppe du er i, så skal jeg si deg hvem du er. Gruppen fremfor borgeren blir viktig. Det blir umulig å opprettholde borgeridealet som er basert på likhet i representasjon og likhet for loven, qua borger - ceteris paribus. I stedet blir denne nullstillingen av alt som tilhører privatlivet, og som derfor er politisk irrelevant, nå selve hovedsaken for politikk og profesjon: Kjønn kan avgjøre om man får en jobb eller blir opptatt på en skole; likeledes blir det helt sikkert snart kvoter for minoriteter, og etter det, gruppe etter gruppe. En kirke uten kvinne-prester blir totalt ubegripelig; et universitetsinstitutt med nesten bare menn blir et problem, etc.

Denne sterke samfunnsmessige reduksjonismen er uakseptabel, ikke bare fordi den plasserer mennesket i kategorier ut fra overfladiske kriterier, men fordi den ødelegger det naturlige fellesskap i profesjon og politikk som bør være basert på det som kjennetegner politikk og profesjon som domener og aldri på noe annet. I politikken representerer man jo ikke kvinner fordi man er kvinne, i alle fall håper jeg ikke det. Man skal representere den ideologi man er valgt inn på. Og som profesjonell er man kun representant for den profesjon man har, intet annet.

Mangfold blir det kun når ingen påtvinges kategorier. ■

Janne Haaland Matlary

En annen virkelighet

Mennesker som sier ja til Jesus Kristus ved å tre inn i en orden, trengs i Norge kanskje mer enn noe annet. Selv om Norge har en statskirke og fortsatt har kristendommen som statsreligion, kan vel Norge betraktes som et av de mest "nyhedenske" samfunn i hele verden. En av årsakene til denne avkristningen av landet er at man ikke er seg bevisst den kultur som har preget landet i de siste 1000 år. Det som for nordmenn i dag er selvfølgeligheter som skole, sykehus, diakoni, sosiale rettigheter uavhengig av status, er noe kristendommen har gitt landet. Mange av disse godene kan formelt sett fortsatt være en del av det "nyhedenske" samfunnet, men dog med et innhold som er deres egen rot meget fjern. En institusjon som sykehuset kommer nok til å bestå, men kan kanskje komme til mer og mer å bære preg av de herskende ideologier som den sterkeste rett og elimineringen av det svake. Det er fare for at det bare er et tidsspørsmål før aktiv dødshjelp blir lovfestet som en såkalt menneskerettighet. I skolen vil også en dyp forankring i egen kultur og de store tanker som har preget den, bli erstattet med et egendefinert verdimarked hvor barn allerede som syvåringer må lære å plukke ut de verdier som måtte passe dem. Og når barna er ferdig på skolen for dagen, sendes de i statlige anstalter som passer på dem helt til sengetid. Hvem som er mamma og pappa, kan i fremtiden også bli et meget vanskelig definisjonsspørsmål. Når man her ser hvordan

den norske stat i stadig større grad omfatter det som burde tilhøre det private rom, kan man ikke annet enn tenke på George Orwells fremtidsroman *1984*, som han skrev i 1949.

I et slikt samfunn er ordenslivet viktig fordi det vitner om en annen virkelighet: en virkelighet som er så mye bedre og nærmere menneskets egentlige vesen. Til denne virkelighet kommer man gjennom oppbrudd, omvendelse og omtenkning. Alle som har gått i kloster, vitner om at de har tatt et valg om å følge Kristus.. Mysteriet bak dette valget er vel at det egentlig er et kall og en føring fra Den Hellige Ånd.

For mange i dagens samfunn er ordenslivet med dets livslange løfter som fattigdom, kyskhed og lydighet noe av det mest anstøtelige og uforståelige som finnes. Jeg håper inderlig at ordenslivet kan fortsette å være dette anstøtet og beholde denne uforståeligheten, fordi det er et vitnesbyrd om det anstøtet som er til frelse for mennesket.

I Norge er det utallige mennesker som har blitt berørt av Guds kjærlighet gjennom brødrene og søstrene i de forskjellige ordnene. De har satt mange hjerter og hoder i brann for den levende Kristus. Nettopp derfor trenger vi dem så sårt i dag. For de vitner om at Guds kjærlighet kan bryte ned vår egoisme og på den måten føre oss inn på evighetens vei. ■

HH

**Viktige bøker om dominikanerordenen
som alle kan kjøpes i
St. Olav bokhandel, Akersveien 14.**

Per Bjørn Halvorsen:

*"Kjenn din verdighet" En dominikaners
prekner i utvalg og med forord av Kjell
Arild Pollestad. Forlaget Press 2005.*

Kr. 299.-

Vladimir Koudelka:

*"Dominic" translated and
edited by Simon Tugwell.
Darton Longman and Todd 1997 .*

Kr. 269.-

"Early Dominicans"

*Selected Writings. The Classics
of Western Spirituality. Paulist Press.*

Kr. 498.-

"Meister Eckhart"

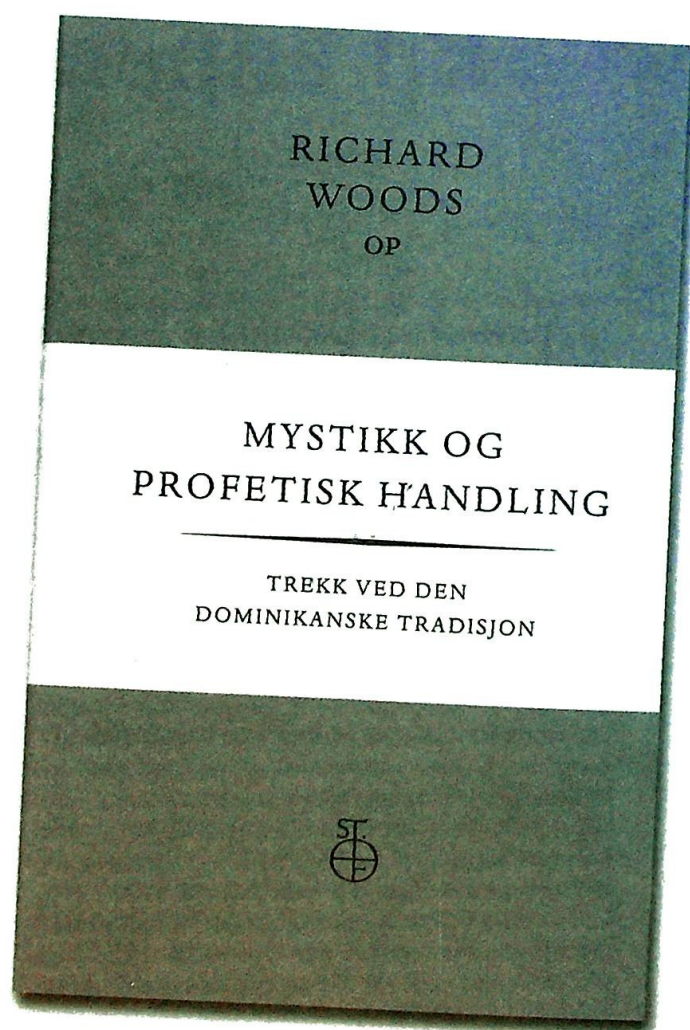
*Teacher and Preacher. The Classics of
Western Spirituality. Paulist Press.*

Kr. 275.-

Mester Eckhart:

*"Å bli den du er".
Aschehoug 2005.*

Kr. 199.-

Richard Woods OP (avbildet)

*"Mystikk og profetisk handling"
St. Olav Forlag 1989.*

Kr. 210.-

Jubileumsbønnen

*Barmhjertige Gud,
I din evige Visdom kalte du din
tjener, Dominikus, til å gi seg ut
på troens vei som omvandrende
pilegrim og nådens forkynner.
Med din Sannhets Ord i sitt hjerte
og på sine lepper, innbød Dominikus
de første søstrene og brødrene til å
slutte seg til ham i et liv i kontem-
plativ lydighet i den hellige
forkynnelses tjeneste.*

*Som vi feirer dette jubileet,
ber vi deg om at du vil inngi den
oppstandne Kristi Ånd i våre hjerter
og sinn, enda en gang. Gjenskap oss,
så vi i trofasthet og glede kan
forkynne fredens evangelium,
ved ham Kristus, vår Herre. Amen.
Maria, det menneskevordne
Ords mor, be for oss.*

Porto betalt
ved innlevering P.P.
Norge / Norvège

Katolsk tidsskrift for religion og kultur

Da jeg kom til dere, søsken, var det ikke med fremragende talekunst eller visdom jeg forkynte Guds mysterium. For jeg hadde bestemt at jeg ikke ville vite av noe annet hos dere enn Jesus Kristus og ham korsfestet. Svak, redd og skjelvende opptrådte

jeg hos dere. Jeg forkynte ikke mitt budskap med overtalende visdomsord, men med Ånd og kraft som bevis. For deres tro skulle ikke bygge på menneskelig visdom, men på Guds kraft.

(1. Kor 2, 1-5)

ST. OLAV KATOLSKE BOKHANDEL

Akersveien 14 0177 Oslo
TLF: 23 21 95 55 FAKS: 22 36 02 63
E-post: bokhandel@katolsk.no
Nettbokhandel: www.stolavbok.no

NY UNDSSETBIOGRAFI!
SIGRUN SLAPGARD:
"Sigrid Undset. Dikterdronningen"
Gyldendal.lb.kr. 399,-

BENEDIKT XVI:
"Gud er kjærlighet"
Encyclika
St. Olav Forlag. Hft. Kr. 198,-

NYDELIG GAVEBOK! EILIV GRUE:
"Jomfru Mariablomar".
Eit knippe legender.
Luther forlag.lb. Kr. 198,-

NÅ PÅ NORSK!
BENEDIKT XVI:
"JESUS FRA NASARET"
St. Olav forlag. lb.Kr. 378,-

WILFRID STINISSEN:
"Jeg dør ikke. Jeg går inn i livet"
– En bok om døden og evigheten.
St. Olav forlag. Hft. Kr. 198,-

ÅPNINGSTIDER I HØST:

Hverdager: 10 – 17. Torsdag: 10 – 18. Lørdag: 10 – 14. Første søndag i måneden: 12 – 15.